

Zrównoważona produkcja filmowa i telewizyjna w Polsce i na Słowacji

ZIELONY PRZEWODNIK DLA BRANŻY AUDIOWIZUALNEJ

DOKUMENT JEST INTERAKTYWNY
ZALECAMY KORZYSTANIE W WERSJI ELEKTRONICZNEJ
POBIERZ PLIK DLA PEŁNEJ FUNKCJONALNOŚCI

Przewodnik dla przedstawicieli branży audiowizualnej z Polski i Słowacji powstał w ramach projektu „GreenFilmToursim”. Publikacja jest współfinansowana ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska-Słowacja 2014-2020.

Treść publikacji była konsultowana z ekspertami zajmującymi się tematyką zrównoważonego rozwoju i zielonej produkcji filmowej, z praktykami – producentami, reżyserami, scenografami, operatorami i przedstawicielami innych zawodów filmowych, a także z organizacjami branżowymi z Polski i Słowacji oraz partnerami projektu „GreenFilmToursim”.

OPRACOWANIE: Krajowa Izba Producentów Audiowizualnych

ZLECENIODAWCA: Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w ramach projektu „GreenFilmToursim”

AUTORZY: Monika Głowacka, Marta Krymarys, Aleksandra Leszczyńska (La Polaca), Jagoda Mazepa

NADZÓR I KOORDYNACJA: Monika Głowacka - Wiceprezes KIPA, Maciej Dydo - Dyrektor Biura KIPA

EKSPERCI: Dr Agata Rudnicka-Reichel - Wydział Zarządzania, Uniwersytet Łódzki, Paweł Kosuń – producent

WSPÓŁPRACA: EC1 Łódź - Miasto Kultury / Łódź Film Commission, Podkarpacka Komisja Filmowa, Mazovia Warsaw Film Commission, grupa Film dla klimatu, Slovak Film Commission, kolektyw Kultura dla klimatu

REDAKCJA TEKSTÓW: Grażyna Szymańska

PROJEKT GRAFICZNY: Marta Michalak

ZDJĘCIE NA OKŁADCE: „Ćmy”, fot. Łukasz Bąk

DATA WYDANIA: marzec 2022 r.

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

Wyłącznie odpowiedzialność za zawartość niniejszej publikacji ponoszą jej autorzy i nie może być ona utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Unii Europejskiej.

SPIS TREŚCI

Wstęp	2
Planowanie i zarządzanie	5
Scenariusz	8
Ekokoordynator	10
Komunikacja i motywacja	12
Biuro produkcji	14
Zarządzanie odpadami	16
Zarządzanie energią	18
Podróże i transport	20
Zakwaterowanie	22
Catering	24
Lokacje	26
Hale zdjęciowe	28
Technologia	29
Scenografia	31
Kostiumy	33
Charakteryzacja	35
Postprodukcja	36
Realizacja zdjęć za granicą	37
Dystrybucja i marketing	39
Offseting	41
Kalkulatory śladu węglowego	42
Podsumowanie	43
Check lista	44
Certyfikaty	45

LEGENDA :

CHECKLISTA - to lista metod oceny, czy dane wymaganie udało się wdrożyć w poszczególnym obszarze produkcji.

CERTYFIKATY - zestawienie certyfikatów ekologicznych dla wybranych produktów i procesów.

PRZYKŁADY DZIAŁAŃ - propozycje rozwiązań możliwych do wdrożenia w ramach poszczególnych obszarów produkcji audiowizualnych.

PROTIP - szczególnie ciekawe i przydatne informacje.

DZIAŁANIE COVIDOWE - rozwiązanie odpowiadające na potrzeby epidemiologiczne oraz środowiskowe.

CASE STUDY - to praktyczne przykłady wdrożeń zielonych standardów w produkcjach filmowych.

1.

WSTĘP

Korzystając z aktualnej wiedzy i doświadczeń, na podstawie obowiązujących dokumentów, opracowaliśmy zestaw praktycznych wskazań i rekomendacji, które pomogą w zaplanowaniu, a następnie wdrożeniu rozwiązań neutralizujących oddziaływanie produkcji audiowizualnej na środowisko. W poniższym materiale zaprezentowaliśmy dobre praktyki branżowe, obrazujące ekorozwiązania wdrażane przez ekipy filmowe w różnych krajach w Europie, ze szczególnym uwzględnieniem Polski i Słowacji.

Przewodnik przygotowaliśmy z myślą o każdym członku ekipy filmowej, telewizyjnej czy reklamowej. Jest skierowany zarówno do osób podejmujących kluczowe decyzje – producentów, reżyserów, kierowników pionów, ale także dostawców, firm postprodukcyjnych oraz wszystkich tych, dla których środowisko ma znaczenie.

Jego zadaniem jest pomoc w realizacji jednostkowych celów środowiskowych oraz zachęcanie do wdrażania rozwiązań eliminujących negatywny wpływ produkcji audiowizualnej na środowisko w obszarze ograniczania: emisji CO₂ i innych gazów cieplarnianych, produkcji odpadów czy konsumpcji energii elektrycznej.

Sektor audiowizualny nie pozostaje obojętny dla klimatu. W przeciwieństwie do wielu innych branż w Europie emisje CO₂ z tego sektora stale rosną, również z powodu stałego wzrostu korzystania z mediów, w szczególności za pośrednictwem platform transmisji strumieniowej.

Jeden europejski film fabularny generuje średnio 192 ton CO₂, do neutralizacji którego potrzeba 1 km² lasu. Oddziaływanie dużych międzynarodowych koprodukcji na środowisko może być jeszcze większe – do kilku tysięcy ton CO₂.

Dla porównania jeden człowiek generuje średnio 7-8 ton CO₂ rocznie.

Zmiany w podejściu do oddziaływania produkcji na środowisko stają się coraz bardziej widoczne. Dzieje się to zarówno dzięki rosnącej świadomości producentów i członków ekip filmowych, ale także wdrażanym w poszczególnych krajach rozwiązaniom systemowym.

Wyzwania jakie stoją przed całym światem to redukcja emisji gazów cieplarnianych o 55% do 2030 roku (w porównaniu z rokiem 1990) i osiągnięcie [pełnej neutralności środowiskowej do 2050 r.](#)

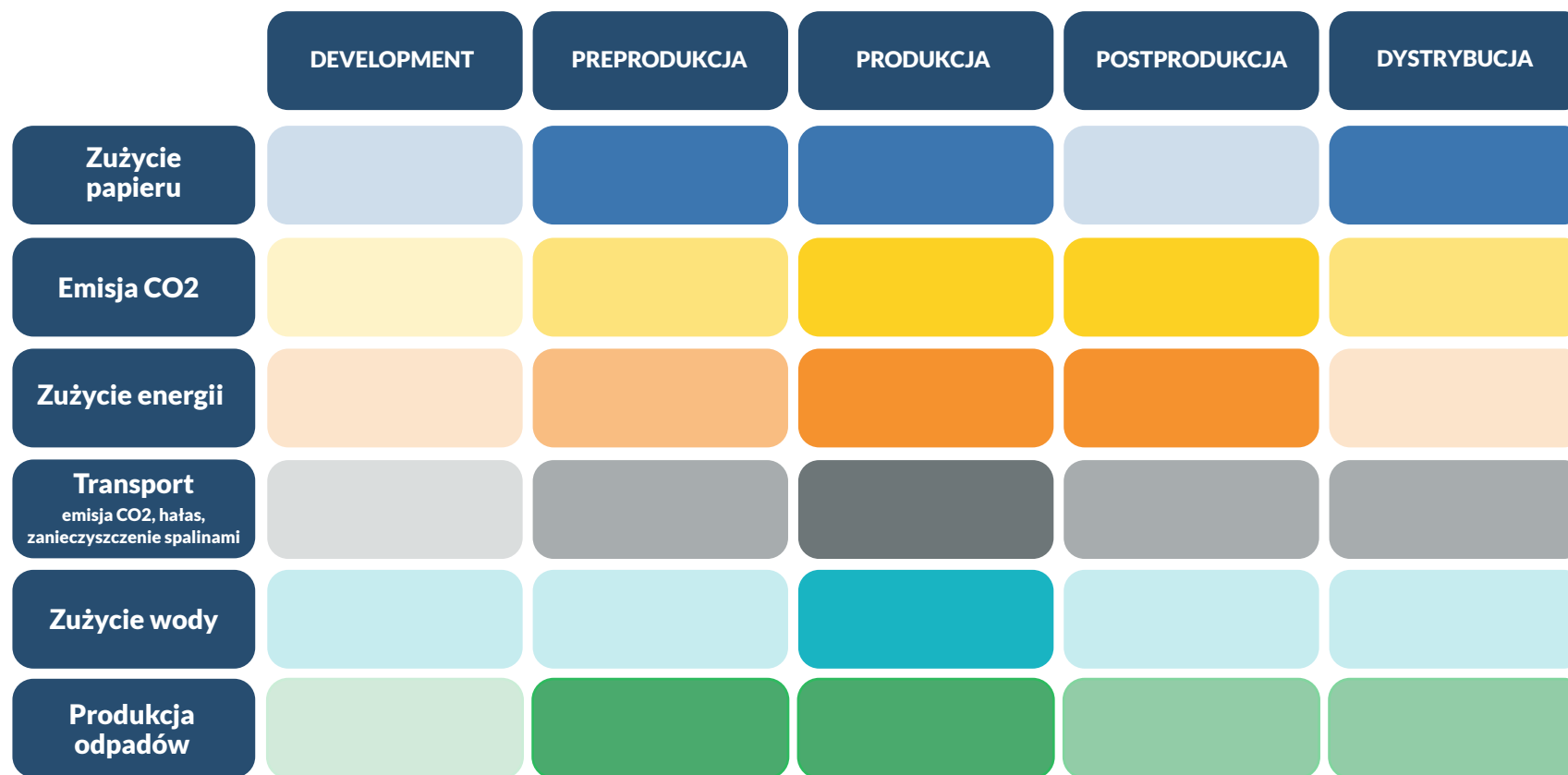
Bez zdecydowanych działań i rozpoczęcia procesu wprowadzania gruntownych rozwiązań, branża audiowizualna nie będzie w stanie nadążyć za ekologicznymi wyzwaniami, co może mieć wpływ na obniżenie jej konkurencyjności m.in. w obszarze pozyskiwania środków z publicznych źródeł finansowych czy współpracy z platformami cyfrowymi.

Ponadto branża audiowizualna jako część przemysłu rozrywkowego, może wpływać na swoich odbiorców promując idee i postawy za pomocą tworzonych treści. To sprawia, że ma ona niebagatelne możliwości, by przyczynić się do działań prośrodowiskowych, nie tylko w procesie produkcji utworu audiowizualnego. Film, serial, reklama czy teledysk może promować odpowiedzialną wobec środowiska postawę.

Jedną z odpowiedzi na rosnące problemy środowiskowe jest koncepcja zrównoważonego rozwoju, która zagościła w debacie publicznej już w ubiegłym stuleciu. Zrównoważony rozwój to możliwość zaspokajania potrzeb współczesnych społeczeństw bez ograniczania takiej szansy przyszłym pokoleniom. W praktyce oznacza to konieczność uwzględniania w podejmowanych biznesowych decyzjach aspektów społecznych, środowiskowych i ekonomicznych.

Wyrazem istotności zrównoważonego rozwoju było m.in. przyjęcie w 2015 r. przez [Organizację Narodów Zjednoczonych 17 celów](#) zrównoważonego rozwoju. Odnoszą się one zarówno do krajów, które mają za zadanie wdrażać określone rozwiązania przyczyniające się do osiągnięcia tych celów jak i podmiotów, które na poziomie indywidualnym mogą wesprzeć ich realizację.

Na poniższym diagramie zobrazowano te elementy, które w największym stopniu oddziałują na środowisko, z uwzględnieniem ich intensywności na poszczególnych etapach produkcji.

LEGENDA: Trzystopniowa skala kolorystyczna, gdzie najjaśniejszy kolor = najstabsze oddziaływanie, najciemniejszy kolor = najmocniejsze oddziaływanie

Źródło: opracowanie własne

Jak korzystać z przewodnika:

- » Po pierwsze - znajdź czas, żeby zapoznać się z jego treścią i rekomendacjami w całości lub tylko tymi rozdziałami, którymi najbardziej się interesujesz.
- » Zaczynaj wdrażać proponowane w przewodniku rozwiązania tak szybko jak to możliwe. Dostosuj zakres zmian do swojego projektu i gotowości członków ekipy filmowej. Pamiętaj, że wprowadzenie nawet niedużej zmiany może znacząco wpłynąć na cały projekt. Zaczynaj od małych kroków.
- » Wyślij go do kierowników pionów i członków ekipy, którzy będą Cię wspierali w podjętych decyzjach i działaniach. Pamiętaj, że niwelowanie negatywnego wpływu na środowisko to wysiłek zespołowy. Kierownik produkcji może zredukować przeciętnie 15-20% dwutlenku węgla w czasie produkcji filmu (dane Albert). Rób zatem to co możesz, wykorzystaj swój wpływ na działania innych, angażuj, edukuj i motywuj.

Przewodnik zawiera także praktyczne narzędzia takie jak: check lista, którą można w szybki i łatwy sposób dostosować do swojego projektu, lista certyfikatów, które pozwalają ocenić czy dany produkt lub usługa są faktycznie przyjazne środowisku oraz zestaw dostępnych na rynku europejskim kalkulatorów śladu węglowego pozwalających mierzyć oddziaływanie produkcji na środowisko na każdym etapie produkcji (linki do poszczególnych rozdziałów przewodnika po prawej stronie).

CELE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

PLANOWANIE I ZARZĄDZANIE

Zagadnienie zrównoważonej produkcji audiowizualnej może wydawać się nieco przytłaczające. Proces produkcji sam w sobie jest skomplikowany, co zatem zrobić, by każdy etap tego ogromnego przedsięwzięcia przebiegał w sposób racjonalny? Przede wszystkim przyjmij zasadę, która zminimalizuje Twoje ewentualne obawy - zasadę małych kroków. Takie podejście sprawi, że temat zrównoważonej produkcji stanie Ci się bliższy. Nie próbuj zmieniać wszystkiego od razu. Proste, zrozumiałe decyzje przyniosą większy efekt.

Od czego zacząć? W toku podejmowania decyzji dotyczących Twojej produkcji wybieraj to, co sprzyja środowisku. Planuj z wyprzedzeniem kolejne działania, monitoruj ich wdrażanie i wyciągaj wnioski. Zadbaj o czas niezbędny do przeprowadzenia procesu zrównoważenia produkcji. Przemyślenie każdego z etapów realizacji filmu pomoże w bardziej racjonalnym zarządzaniu zasobami. Efektem będzie nie tylko zbliżenie się do osiągnięcia neutralności klimatycznej, ale także spowoduje, że produkcja stanie się bardziej ekonomiczna, efektywna i oszczędna.

Przez kolejne etapy zrównoważonej produkcji poprowadzą Cię poniższe podrozdziały. Do opisanych w nich rozwiązań możesz wracać, ilekroć będzie to potrzebne. Najważniejsze, by entuzjazm dobroczynnych zmian stale towarzyszył Tobie i Twojej ekipie. Powodzenia!

ZASADA 6R

REFUSE
odmawiaj

REDUCE
ograniczaj

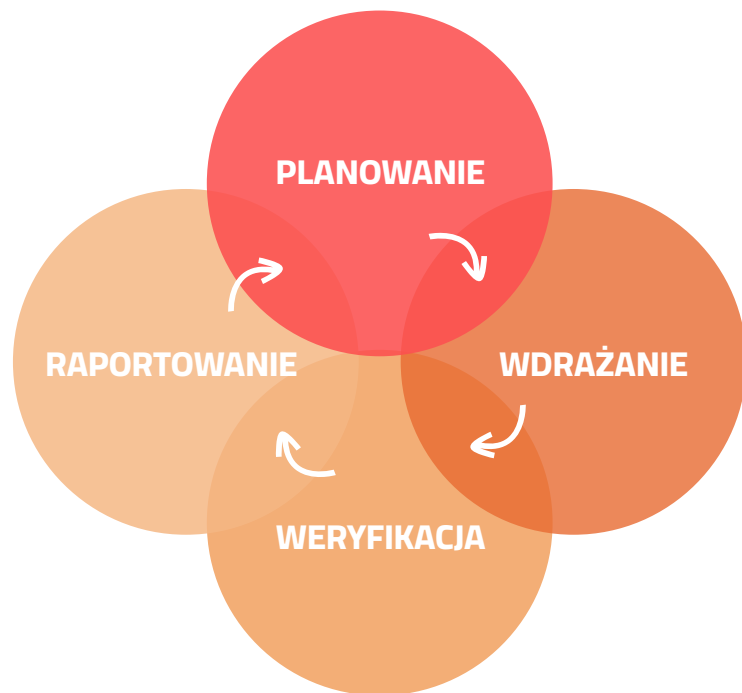
REUSE
wykorzystaj ponownie

REPAIR
naprawiaj

RECYCLE
przetwarzaj

ROT
kompostuj

W myśl tej idei warto wybierać produkty z obiegu zamkniętego, nie generować nowych potrzeb i zakupów. **Kluczowy jest cyrkularny obieg dóbr.** A jeśli zachodzi potrzeba utylizacji to należy pamiętać o właściwej segregacji. Zasada 6R jest adaptowalna dla każdego obszaru produkcji

Przykłady działań:

- » Wyznacz cele - mierzalne, zrozumiałe i możliwe do osiągnięcia. Za pierwszym razem mogą być to tylko wybrane obszary np. oszczędność energii (nie tylko na planie, ale w całym procesie produkcji), zarządzanie zasobami, ograniczanie odpadów (rezygnacja z plastikowych naczyń na planie lub ograniczenie o 50% plastiku w scenografii) - dzięki temu łatwiej będzie monitorować postępy. Najlepiej, jeśli cele zostaną zdefiniowane w formie planu zrównoważonej produkcji. Z czasem możesz rozwijać plan i uzupełniać go o kolejne obszary.
- » Rozważ na jak najwcześniejszym etapie zatrudnienie ekokoordynatora (zob. rozdział **EKOORDYNATOR**) lub nadanie tej funkcji jednemu z członków ekipy filmowej.
- » Wybierz narzędzia (zob. rozdział **KALKULATORY ŚLADU WĘGLOWEGO**), aplikacje (np. OutlookMovie) czy dedykowaną dokumentację (formatki, plany projektu), które ułatwią planowanie i wdrażanie działań. Przekaż ekipie informacje o wybranych metodach pracy. Ważne, aby cały zespół stosował te same narzędzia.
- » Monitoruj założone cele środowiskowe. Wcześniej ustal z pionem produkcji odpowiednie wskaźniki, a następnie sprawdzaj, czy są one osiąmane.
- » Raportuj wyniki podejmowanych działań wspólnie ze współpracownikami. Przedstaw konkretne dane zarówno na potrzeby wewnętrzne, jak i dla interesariuszy zewnętrznych.
- » Uważaj na działania pozorowane w obszarze środowiska - sprawdzaj co kryje się za danym certyfikatem czy ofertą.

PROTIP

Określ swój punkt startowy, czyli jaki byłby ślad węglowy twojego projektu bez wprowadzenia rozwiązań ekologicznych. Zbieraj dane o ilości wody, energii, odpadów i innych surowców na planie. Będzie to dobry punkt wyjścia dla przyszłych produkcji. Opracuj własny plan zrównoważonej produkcji lub skorzystaj z istniejących kalkulatorów śladu węglowego.

CASE STUDY

Tarapaty 2

FILM FABULARNY

Tarapaty 2 to pełnometrażowy film dla dzieci i młodzieży w reżyserii Marty Karwowskiej wyprodukowany przez KOI STUDIO w 2020 r. Producent wdrożył następujące rozwiązania z zakresu ekologicznej produkcji:

Zaprojektował plakaty, które pierwszego dnia zdjęciowego zostały zawieszane w widocznych miejscach: pod menu w cateringu, garderobie i na drzwiach planowej toalety. Plakaty nie tylko informowały o podjętych przez producenta ekorozwiązaniach, ale też zawierały prośby o gaszenie światła, czy zachęcały do przyjazdów na plan rowkami, korzystania z komunikacji miejskiej i produkcyjnego transportu.

Ponadto producent wprowadził:

- » Maksymalne ograniczenie wydruków, korzystanie z elektronicznych wersji dokumentów. Jeżeli druk był niezbędny wówczas drukowano je dwustronnie, w poziomie, po cztery strony na jednej kartce. Pozwoliło to łącznie zaoszczędzić 5664 kartki.

- » Kupno dla wszystkich obecnych na planie osób, wielorazowych butelek, z zakrętką umożliwiającą przypięcie do paska czy plecaka. Koszt zakupu to 2700 zł (ok. 630 euro). Do tego zaprojektowano spersonalizowane naklejki z tytułem filmu i z miejscem na wpisanie imienia i nazwiska właściciela butelki. W autobusie cateringowym i w cateringu na planie postawiono duże baniaki z wodą, które zastąpiły pojedyncze plastikowe butelki.
- » Aby usunąć nadmiar plastiku producent po rozpoznaniu rynku oraz konsultacjach z firmą cateringową zdecydował się na sztucce z drewna, a następnie przekonał firmę do zainstalowania zmywarki w barobusie, co umożliwiło przejście na wielorazowe naczynia i metalowe sztucce.
- » Śmieci segregowane były w podziale na zmieszane i surowcowe. Ustawiono dwa rodzaje kontenerów, a dla ułatwienia klasyfikacji śmieci przygotowano rysunkowe oznaczenia. Pojawienie się zmywarki w cateringu spowodowało ograniczenie ilości i rodzaju odpadów wyłącznie do zmieszanych. Spadek ilości odpadów był dwukrotny, a producent na ich wywóz wydał dwukrotnie mniej.

- » Część z zakupionych kostiumów, elementów scenografii czy rekwizytów została przekazana zaprzyjaźnionym kostiumografom i rekwizytorom do ponownego wykorzystania przy innych filmach a także do zainteresowanych ośrodków, instytucji czy domów dziecka.

SCENARIUSZ

Punktem wyjścia do stworzenia każdego utworu audiowizualnego jest scenariusz, dlatego już na tym etapie warto spojrzeć na tworzony projekt pod kątem potencjalnej neutralności klimatycznej. Dotyczy to w równym stopniu kwestii realizacyjnych jak i treści. Scenarzysta skupia się przede wszystkim na opowiedzeniu historii, sprawnym prowadzeniu wątków i przedstawieniu bohaterów. To jak będzie potem realizowany scenariusz zależy głównie od producenta i reżysera. Wspólne omówienie tematu już na etapie pisania może sprawić, że jego realizacja będzie bardziej przyjazna środowisku.

Przykłady działań:

- » Zastanów się wspólnie ze scenarzystą i reżyserem jak napisać zrównoważony scenariusz bez rezygnacji z artystycznej strony. Przemyśl jak dużo zasobów będzie potrzebnych do opowiedzenia historii.
- » Sprawdź czy twoja historia może być zrealizowana lokalnie. Pamiętaj, że dużo odległych lokalizacji zwiększa ilość przerzutów, co wpływa znacznie na ślad węglowy produkcji. Jeśli możesz to umieść akcję w jednej lokalizacji, zadbaj przy tym, aby akcja działa się w gotowych wnętrzach i plenerach. Dzięki temu uniknie się budowania kosztownych scenografii.
- » W trakcie wyjazdów dokumentacyjnych zwróć uwagę na sposób w jaki podróżujesz. Więcej informacji na ten temat znajdziesz w rozdziale **PODRÓŻE I TRANSPORT** oraz **ZAKWATEROWANIE**.

- » Unikaj scen z dużą ilością efektów specjalnych (ogień, woda, śnieg, wybuchy) lub dużą liczbą statystów. Porozmawiaj z koordynatorem od VFX, które efekty mogą być zrealizowane w postprodukcji.
- » Pracuj na elektronicznych wersjach scenariusza. Zapisuj poprawki oraz uwagi od reżysera/ producenta w plikach elektronicznych. Zwróć też uwagę na odpowiednie formatowanie dokumentu.

PROTIP

Filmy, które nie opowiadają bezpośrednio o problemach związanych z ochroną przyrody również mogą wpływać pozytywnie na widzów poprzez Planet Placement. Katastrofa klimatyczna, zanieczyszczenie powietrza czy wody oraz wszelkie kwestie związane z ekologią mogą stanowić temat twórczości.

Dawaj przykład zielonych zachowań i zrównoważonego stylu życia poprzez ekologiczne działania bohaterów, takie jak segregowanie śmieci, używanie wielorazowych woreczków czy zakręcanie wody w trakcie mycia zębów. Równocześnie unikaj scen, w których postacie przyjmują nieekologiczne postawy.

CASE STUDY

Kobieta idzie na wojnę

FILM FABULARNY

W swojej drugiej fabule - obrazie **Kobieta idzie na wojnę** Benedikt Erlingsson powraca do tematów zasygnalizowanych w debiucie, w szczególności do kwestii kryzysu klimatycznego. Opowiada o nierozzerwalnej więzi człowieka z naturą w wyjątkowo trudnym dla niego momencie.

Reżyser w wywiadzie opublikowanym w EFA_CloseUp w 2019 roku wspominał, że miał już dość dystopijnego podejścia do problemów zrównoważonego rozwoju. **Kobieta idzie na wojnę** ma być próbą zrobienia radosnego przeboju filmowego, a główna bohaterka jest niczym młodsza siostra Greta Thunberg.

Twórcy starali się także, aby podczas realizacji podejmować decyzje jak najbardziej przyjazne dla środowiska i chronić tereny górskie, będące miejscem zdjęć. Starano się nie używać jednorazowego plastiku oraz wprowadzić zrównoważone rozwiązania cateringowe. Reżyser wspólnie z producentkami Carine Leblanc i Marianne Slot z francuskiej firmy Slot Machine, zdecydował aby w imieniu filmu wesprzeć [Eden Reforestation Projects](#) poprzez zasadzenie 10 000 drzew w newralgicznych miejscach na całym świecie, co jest przykładem off settingu śladu węglowego produkcji.

Zródło: KOI Studio

EKOKOORDYNATOR

Produkcja nie będzie przyjazna dla środowiska bez właściwego procesu zarządzania. Dlatego kluczowe jest wyznaczenie osoby, której zadaniem będzie wdrażanie założeń zielonej produkcji tzw. ekokoordynatora. Osoba, która odciąży producenta w procesie równoważenia projektu pod kątem środowiskowym, równocześnie dbając o właściwy przepływ danych niezbędnych do śledzenia postępów.

Ekokoordynator jest specjalistą doświadczonym w dziedzinie produkcji oraz posiada kompetencje z obszaru zrównoważonego rozwoju. Delegowany do wykonywania zadań przez producenta, konsultuje i wprowadza rozwiązania środowiskowe. Jeśli taka osoba nie może być zatrudniona, zadanie to może być połączone np. z funkcją kierownika lub koordynatora produkcji. W takim przypadku obszar działań ekologicznych powinien być szczegółowo określony w zakresie obowiązków, jak również w przedziałach czasowych pracy danej osoby, aby nie dopuścić do znacznego przeciążenia i utraty motywacji.

Ekokoordynator koncentruje się na wdrażaniu i zarządzaniu pracami z obszaru zrównoważonego rozwoju od preprodukcji aż po prace końcowe, a także odpowiada na bieżące wyzwania i problemy środowiskowe na planie. Istotne jest, aby uczestniczył w planowaniu projektu od samego początku, jasno określił jakie podejście jest odpowiednie dla danej produkcji, miał możliwość proponowania zmian oraz korygowania procesów.

Źródło: Pexels

Do przykładowych zadań ekokoordynatora należą między innymi:

OKRES PRZYGOTOWAWCZY

- » Określenie wspólnie z producentem zasad obowiązujących w całym okresie produkcji, w tym stworzenie planu zrównoważonej produkcji oraz planu transportowego. Oszacowanie kosztów zrównoważonej produkcji i ujęcie ich w budżecie projektu. Zaproponowanie przystąpienia do wybranego procesu ekocertyfikacji filmu (dotyczy zwłaszcza koprodukcji międzynarodowych).
- » Stworzenie listy kryteriów, jakimi będą się kierować członkowie ekipy i obsady, skonsultowanie dokumentu z producentem.
- » Omówienie z pionem produkcji poszczególnych etapów procesu równoważenia projektu, ustalenie dogodnej metody śledzenia emisji generowanego dwutlenku węgla oraz stosowanej dokumentacji z księgowością.
- » Regularne spotkania z kierownikami wszystkich pionów w celu zidentyfikowania możliwości działań środowiskowych i wdrożenie propozycji rozwiązań niezbędnych do osiągnięcia przyjętych założeń oddzielnych dla każdego z pionów.
- » Opracowywanie stosownej dokumentacji i przekazywanie na bieżąco do administratora lub kierownika produkcji dokumentów, które pomogą w śledzeniu postępów, weryfikacji kosztów wdrażanych rozwiązań, a następnie rozliczeniu kosztów ekologicznych rozwiązań ze źródeł publicznych.
- » Przygotowanie przestrzeni pracy (biura produkcji, zaplecza scenograficznego, rekwizytorni) w sposób ułatwiający podejmowanie ekologicznych działań. Szczególnie istotne jest mobilizowanie do redukcji odpadów, oszczędzania wody i energii.
- » Zachęcanie do kupowania lokalnych, ekologicznych produktów na potrzeby każdego z obszarów produkcji. Przygotowanie list preferowanych dostawców.
- » Zagwarantowanie naczyń wielokrotnego użytku, dystrybutorów na wodę, pojemników na odpady oraz odpowiednich oznakowań.
- » Określenie wspólnie z kierownikiem produkcji ds. lokacji punktów i harmonogramu odbioru odpadów z poszczególnych obiektów zdjęciowych. Jeśli zdjęcia odbywają się na terenie miasta to ustalenie z odpowiednią komórką urzędu możliwości odbioru odpadów przez firmy współpracujące w ramach podpisanych umów.

OKRES ZDJĘCIOWY

- » Weryfikacja przyjętej listy ekokryteriów, identyfikowanie obszarów wymagających poprawy, w tym ewentualne korekty założeń i dokumentów, kontakt z koordynatorami poszczególnych działań oraz bieżące śledzenie emisji CO₂.
- » Monitorowanie ilości generowanych odpadów, ich selekcji oraz procesu odbioru. Wprowadzanie koniecznych usprawnień.
- » Nawiązanie kontaktu z lokalnymi organizacjami pomocowymi, schroniskami i sukcesywne przekazywanie im żywności pozostałej po planie lub współpraca w tym zakresie z firmą cateringową.
- » Zorganizowanie zbiórki odpadów niebezpiecznych (np. tonery, baterie, złom, chemikalia), koniecznych do osobnej utylizacji w dedykowanych punktach np. PSZOK (Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych).

OKRES POSTPRODUKCJI I PRAC KOŃCOWYCH

- » Zebranie danych do raportu, wyliczenie wygenerowanej ilości CO₂, uzupełnianie kalkulatora śladu węglowego lub innego narzędzia wybranego do określenia śladu węglowego.
- » Ocena wykonania budżetu oraz założeń środowiskowych.
- » Nadzorowanie utylizacji scenografii i materiałów, zaproponowanie rozwiązań zmierzających do zmniejszenia ilości odpadów zgodnie z wcześniej określonymi zasadami. Skontaktowanie się z lokalnymi organizacjami i fundacjami, przekazanie im pozostałych materiałów.
- » Stworzenie raportu zrównoważonego rozwoju, wyszczególniającego zarówno sukcesy produkcji w zakresie ochrony środowiska, jak i obszary do poprawy.

KOMUNIKACJA I MOTYWACJA

Właściwa komunikacja przyjętych założeń środowiskowych dla danego projektu jest jednym z istotnych elementów sukcesu. Zrozumienie przez współpracowników i członków ekipy filmowej przyjętego celu, zwłaszcza w sytuacji wprowadzania nowego modelu działania, będzie motywatorem do zmian. Komunikacja powinna odbywać się w dwóch kierunkach: wewnętrznie do członków ekipy i obsady oraz zewnętrznie do partnerów, inwestorów, dostawców, podwykonawców czy wreszcie opinii publicznej.

Przykłady działań:

- » Opracuj plan komunikacji uwzględniający: treści, które zamierzasz komunikować, kto będzie ich odbiorcą, jakie zostaną przyjęte formy, sposoby i narzędzia dotarcia oraz z jaką częstotliwością będzie ona prowadzona.
- » Zorganizuj spotkanie z kierownikami pionów, na którym przedstawisz ekokoordynatora i stojące przed produkcją cele środowiskowe, sposób ich wdrażania i monitorowania efektów. Przed spotkaniem dobrze jest dostarczyć odpowiednie informacje do każdego z pionów np. plan optymalizacji przewozu osób i dostaw, pozyskiwania i utylizacji materiałów. Staraj się odpowiadać na pytania i rozwiewać wątpliwości. Takie spotkanie może być także dobrą okazją do szerszego zaprezentowania tematyki zielonej produkcji oraz zwiększeniem motywacji do działania. Po-

dawaj pozytywne przykłady i zaproś do dalszej rozmowy, jeżeli ktoś ma wątpliwości lub nie rozumie sposobu implementowania zaproponowanych rozwiązań.

- » Zweryfikuj dostępne na rynku narzędzia informatyczne, które pomogą w komunikacji pomiędzy członkami ekipy, aktorami, a także w przechowywaniu danych i istotnych dokumentów. Znajdź narzędzie, które pomoże w wirtualnej prezentacji pracy pionów (makiety, opisy prac do wykonania w danych obiektach) w celu szybszego podejmowania decyzji, a także łatwiejszego planowania zakupów. Po wdrożeniu określonych narzędzi wyznacz osoby odpowiedzialne za regularną aktualizację danych.
- » Opracuj system komunikacji w zespole. Informuj o założeniach ekologicznych i przyjętych zasadach wszystkich członków ekipy np. drogą mailową (mail dedykowany tylko temu tematowi).
- » Dostarczaj wiedzę na temat tego jak należy segregować śmieci, ograniczać zużycie energii, surowców, w tym np. papieru, CO₂, czy **gospodarki obiegu zamkniętego**.
- » Podejmij konsultacje z lokalną społecznością, jeśli planujesz realizację zdjęć w obszarach szczególnie wrażliwych na ingerencję ludzką.
- » Zaproś aktorów i twórców do informowania współpracowników oraz opinii publicznej o tym, że produkcja jest realizowana w oparciu o zasady zrównoważone. To naturalni ambasadorzy zielonych rozwiązań w swoich obszarach.
- » Pamiętaj, że każdy komunikat może być rozumiany w różny sposób, dlatego upewnij się czy wewnątrz ekipy odczytujecie tak samo cele, zadania czy sposób rozwiązania danego problemu.
- » Wyznaczaj pośrednie cele do osiągnięcia. Regularnie podsumowuj prowadzone działania i prezentuj wszystkim osiągnięte efekty częściowe. Sukcesy motywują najbardziej.
- » Nagradzaj np. wskazując pracowników, którzy najlepiej w danym tygodniu lub miesiącu realizowali ideę zielonej produkcji.

- » Daj możliwość wymiany doświadczeń i spostrzeżeń, a także szybkiego wdrażania najlepszych pomysłów. Bądź otwarty na rozwiewanie wątpliwości i rozwiązania kompromisowe. Nie zawsze uda się znaleźć idealne rozwiązanie.
- » Informuj o tym, że nie akceptujesz rozwiązań **greenwashingowych**, a także wyjaśnij jakiego rodzaju są to rozwiązania.

Motywacja

Per Espen Stoknes norweski psycholog i ekonomista w książce zatytułowanej „What we think about when we try not to think about global warming: toward a new psychology of climate action”, opisał paradoks związany z zachowaniami prośrodowiskowymi: mimo konsensusu naukowego w kwestii zachodzenia zmiany klimatu i jej przyczyn, ludzie wciąż nie podejmują wystarczających działań, by tę zmianę zatrzymać (a część ludzi nadal w tę zmianę nie wierzy).

Uznał on, że komunikacja na temat zmiany klimatu, w formie zwykłych, codziennych rozmów z innymi, jest uznawana za jeden z najskuteczniejszych sposobów podtrzymywania zaangażowania i skłaniania do refleksji nad własnym zachowaniem ([APS, 2017](#)).

Autorzy raportu „[Ziemianie Atakują](#)” (Kantar, 2019) także podkreślili, że komunikacja powinna być przede wszystkim zorganizowana wokół rozpowszechniania wiedzy, włączając w to aspekty ekonomiczne prośrodowiskowych zachowań (np. możliwości oszczędności). Najważniejszym wnioskiem dokumentu było stwierdzenie, że to właśnie wiedza na temat zmiany klimatu zwiększa gotowość do różnorodnych działań.

Powszechna edukacja, prowadząca do szerokiego społecznego rozumienia problemu, może być zatem szansą na realne ograniczenie zmiany [klimatu](#).

CASE STUDY

Tarapaty 2

FILM FABULARNY

Tarapaty 2 to pełnometrażowy film dla dzieci i młodzieży w reżyserii Marty Karwowskiej wyprodukowany przez KOI STUDIO w 2020 r.

Działania w obszarze komunikacji i motywacji - na kilka dni przed startem zdjęć producent wysłał do wszystkich maila o poniższej treści:

Droga Ekipo, z troski o środowisko, na planie wprowadzamy ekologiczne rozwiązania:

1) w cateringu:

- *nie znajdziecie plastikowych butelek z wodą, będą duże baniaki - pierwszego dnia zdjęciowego każdy z ekipy otrzyma własną butelkę wielorazowego użytku*
- *talerze, kubki i sztućce będą z surowców biodegradowalnych: papierowe, drewniane, otrębowe*

2) segregujemy śmieci, będą 2 typy pojemników. Oznaczone kolorem:

- *czerwonym na odpady surowcowe - szkło, papier, plastik, karton*
- *czarnym na odpady zmieszane*

3) nie drukujemy planów pracy, będą wysyłane tylko drogą mailową; jeśli ktoś potrzebuje papierowej wersji - proszę o wcześniejszą informację

4) zachęcamy do wspólnych przejazdów na plan, korzystania z transportu produkcyjnego i komunikacji miejskiej.

Bardzo liczymy na Waszą współpracę przy dbaniu o to, by nasz plan był jak najbardziej przyjazny środowisku :)

BIURO PRODUKCJI

Biuro produkcyjne jest spoiwem dla wszystkich okresów realizacji filmu. Sprzyja to przyjęciu określonej kultury pracy, możliwej do przeniesienia również w innych obszarach produkcji. Biuro to także dokumenty, a tych jak wiadomo przy każdym projekcie jest kilka, a niekiedy i kilkadziesiąt tysięcy. Kluczowa jest więc decyzja, z których dokumentów można korzystać wyłącznie w formie elektronicznej.

Przykłady działań:

- » Jeżeli przymierzasz się do wynajęcia przestrzeni biurowej przyjmij za priorytet aspekty ekologiczne tego miejsca. Postaraj się, by jego lokalizacja pozwalała na dojazd komunikacją miejską. Sprawdź, czy przed budynkiem są stojaki lub wiaty rowerowe. Zapytaj zarządcę o efektywność energetyczną budynku i zarządzanie odpadami.
- » Wybieraj jasne, odpowiednio nasłonecznione przestrzenie, które pozwolą ograniczyć korzystanie ze światła sztucznego. Upewnij się, że oświetlenie w biurze jest energooszczędne.
- » W punkcie wspólnym dla wszystkich pracowników zorganizuj miejsce z koszami do segregowania odpadów. Zrezygnuj z indywidualnych koszy na śmieci w pokojach.
- » Przyjmij za priorytet elektroniczną wymianę dokumentów i korespondencji. Przesyłaj i przechowuj elektronicznie umowy, fak-

tury, scenariusz, kosztorys, plany pracy itp. Sprawdź możliwość korzystania z kwalifikowanego podpisu elektronicznego. Pamiętaj o regularnym czyszczeniu dysku, skrzynki pocztowej. Gromadzone dane pochłaniają większe zasoby, emitując równocześnie większą ilość CO₂. Zachowaj rozwagę przy wysyłce maili, postaraj się unikać przesyłania dużych załączników.

- » Pamiętaj, że praca online także ma wpływ na środowisko. Wyłączaj działające w tle programy i aplikacje zarówno na komputerach, jak i smartfonach. Po zakończonej pracy odłącz urządzenia od źródeł prądu.
- » Drukuj tylko w sytuacjach koniecznych. Zweryfikuj czy zamiast zakupu możesz wynająć lub wziąć w leasing drukarkę z ekocertyfikatem. Używaj ekologicznych zamienników tonerów, np. tych tworzonych z biomasy. Zaopatrz biuro w produkty papierowe z ekologicznym certyfikatem. Jeżeli druk jest konieczny to wybierz do tego szary, pochodzący z recyklingu papier.
- » Odpowiednio dostosuj ustawienia druku we wszystkich komputerach w biurze - jako domyślny tryb ustaw druk obustronny, w czerni i bieli, w jakości normalnej lub roboczej.
- » Zadbaj o pojemniki na zużyte tonery, baterie, świetlówki. Po wypełnieniu przekaż je do właściwego punktu składowania odpadów.
- » Zakupu materiałów biurowych dokonuj w sposób świadomy, z uwzględnieniem ich pochodzenia, etyczność i sposobu wytwarzania. Przed wyborem dostawcy warto zadać sobie pytania: czy zakup jest trwały i łatwy do naprawienia? W jaki sposób produkt został zapakowany, a w jaki zostanie zutilizowany? Czy dostawca posiada politykę zrównoważonego rozwoju, a oferowane produkty certyfikaty?
- » W przypadku zaplecza kuchennego warto zadbać o energooszczędny sprzęt wysokiej wydajności. Jeśli korzystasz ze zmywarki to włączaj ją wyłącznie, gdy jest pełna. Korzystaj z ekologicznych, nieszkodliwych dla środowiska środków czyszczących (kapsulek, płynów).

PROTIP

Zmniejszając do minimum wielkość marginesów w dokumencie, możesz zmieścić więcej tekstu na mniejszej ilości stron. Jeżeli to możliwe, drukuj wielostronicowe dokumenty (umowy, scenariusz) w układzie dwu lub czterokolumnowym.

Najbardziej ekologicznymi czcionkami są Garamond i Century Gothic. Zużywają nawet o 30% mniej tuszu niż chociażby popularny font Arial.

CASE STUDY

Sol

FILM ANIMOWANY

Sol to inspirujący film o podróży małego chłopca przez żałobę. Obraz wyprodukowany przez brytyjskie studio Paper Owl Films jest przykładem animacji, która uzyskała trzy na trzy możliwe punkty w procesie certyfikacji Albert UK. Oznacza to, że projekt został stworzony z poszanowaniem środowiska naturalnego.

Kluczowym działaniem proekologicznym w procesie realizacji **Sol** było określenie obszarów, które wymagają poprawy. Pion produkcyjny obliczył, że 85% ich śladu węglowego pochodzi z biura. W rezultacie czego wszyscy realizatorzy otrzymali Green Memo ze wskazaniem kluczowych „Biurowych Celów Ekologicznych”, które mają pomóc w ich redukcji.

Cele te obejmowały:

- » Wyłączanie świateł i ograniczanie do minimum używania lampek biurkowych, korzystanie z naturalnego światła, kiedy to tylko możliwe.
- » Otwieranie okien zamiast włączania wentylatorów lub klimatyzatorów podczas upałów.
- » I odwrotnie, zamykanie drzwi zamiast włączania ogrzewania, gdy było zimno.
- » Wyłączanie sprzętu, świateł i zamykanie drzwi po godzinach pracy.
- » Usunięcie chłodziarek z wodą ze studiów zdjęciowych i postprodukcyjnych.
- » Utrzymywanie mniejszej lodówki w kuchni i ograniczenie używania zmywarki do jednego razu dziennie.

„Prace nad Sol trwały rok, a stała ekipa liczyła sobie około 40 osób. COVID zmienił wszystko, a my odkryliśmy, że praca zdalna przynosi korzyści dla środowiska - mniej podróży, mniej dojazdów. W zasadzie cały projekt został zrealizowany podczas lockdownu, co ważne z bardzo pozytywnym rezultatem” – wspomina producent Gavin Halpin.

ZARZĄDZANIE ODPADAMI

Najbardziej ekologicznym podejściem w zakresie odpadów jest funkcjonowanie w taki sposób, by śmieci nie powstawały (zero waste) lub powstawały w bardzo ograniczonym zakresie (less waste). Kluczowe jest wdrożenie zasady [3R](#). Dopóki jednak są obszary, w których śmieci produkujemy, musimy nimi odpowiednio zarządzać. Dotyczy to każdego etapu produkcji audiowizualnej.

Przykłady działań:

- » Ustal listę obiektów zdjęciowych na podstawie, której należy zaprojektować plan zarządzania odpadami. Oceń lokalną infrastrukturę - oszacuj koszty, zlokalizuj punkty zbiórki, zbierz kontakty do lokalnych odbiorców.
- » Kieruj się hierarchią postępowania z odpadami znaną jako **drabina Lansinka**, czyli dyrektywą Parlamentu Europejskiego w sprawie odpadów. Kolejność postępowania jest następująca: zapobieganie powstawaniu, ograniczanie wytwarzania, przygotowywanie do ponownego użycia, recykling, inne metody odzysku, np. odzysk energii, a na końcu składowanie.

ZAPOBIEGANIE

PONOWNE UŻYCIE

RECYKLING

ODZYSKIWANIE ENERGII

SPALANIE

SKŁADOWANIE

DRABINA LANSINKA

- » Nakreśl plan zarządzania odpadami podczas spotkania z kierownikami pionów, poproś ich, aby przekazali swoim współpracownikom odpowiednie wskazówki dotyczące segregacji i niemarnowania. Korzystaj z jak największej ilości materiałów **biodegradowalnych** lub **kompostowalnych**.
- » Skontaktuj się z wybranymi odbiorcami odpadów i wynegocjuj dogodne warunki usługi (ryczałt pojemników, odbiór nieczystości, odpadów). Zweryfikuj także czy biuro i lokacje, które wynajmujesz są wyposażone w pojemniki do segregacji, a harmonogram odbiorów odpowiada potrzebom twojej firmy.
- » Segreguj wszystkie wygenerowane odpady, poinformuj o tym wymogu każdy z pionów. Upewnij się, że odpowiednio oznakowane pojemniki do recyklingu znajdują w co najmniej jednym widocznym miejscu każdej używanej przestrzeni - m.in w biurze, garderobie, rekwizytorni, warsztacie, lokacjach.

- » Zadbaj o to, by pojemniki na śmieci miały odpowiedni rozmiar, zwłaszcza na planie. Postaw na pochodzące z recyklingu, przezroczyste worki. Takie rozwiązanie sprawdzi się najlepiej, jeżeli korzystasz ze stojaków na śmieci. Pomyśl o zakupie/wynajmie takich stojaków - z pewnością sprawdzą się wielokrotnie. Są lekkie i zajmują niewiele miejsca - łatwo przemieścić je pomiędzy lokalacjami, zwłaszcza, gdy dzień zdjęciowy wymaga wielu przerzutów.
- » Pamiętaj, że odpady niebezpieczne (baterie, odpady elektryczne, wkłady drukujące) oraz budowlane należy usuwać zgodnie z przepisami. Zorientuj się czy w pobliżu bazy produkcyjnej znajduje się dedykowany punkt zbiórki (np. PSZOK).
- » Weź pod uwagę usunięcie odpadów z każdej lokacji. W miejscu realizacji nie powinny zostać żadne ślady po ekipie. Szczególną uwagę należy zachować na terenach zielonych.
- » Przekaż wszystkim członkom ekipy, że palić można wyłącznie w wyznaczonych strefach, a zgaszzone niedopałki wrzucać do odpadów ogólnych lub dedykowanych pojemników.
- » We właściwej segregacji śmieci pomocne mogą być infografiki przygotowane przez odpowiednie organizacje. Możesz je wydrukować i powiesić w miejscu sortowania odpadów w biurze i na planie (kliknij w odpowiednią grafikę by dowiedzieć się więcej).
- » Monitoruj ilość generowanych odpadów, proces segregacji i odbioru. Otrzymane dane skoreluj z budżetem przeznaczonym na tę część produkcji - określ oszczędność lub nadpłaty, wyciągnij wnioski.
- » Jeśli nie ma przeciwwskazań prawnych lub wynikających z zawartych umów, zużyte materiały przekaz lokalnym organizacjom pomocowym, szkołom, domom kultury.

CASE STUDY

Costa Brava, Lebanon

FILM FABULARNY

Costa Brava, Lebanon, czyli dramat w reżyserii Mouni Akli inspirowany libańskim kryzysem śmieciowym z 2014 roku, jest przykładem realizacji powstałej z troską o środowisko i lokalną społeczność. Film odwołuje się do faktycznej zapaści kraju w kwestii odpadów i choć już sam ten fakt stanowi świetny przykład Planet Placement, to warto także odnotować, że produkcja odbyła się zgodnie z aż trzema protokołami zrównoważonej produkcji: [albert](#), [Beirut DC](#) oraz [Greener Screen](#).

Najistotniejsze ekodziałania dotyczyły zarządzania odpadami. Ich redukcja została rozpoczęta od cateringu, który używał wielorazowych talerzy i kubków oraz sztućców ze stali nierdzewnej. Wszystkie naczynia były wypożyczane, a po użyciu myte. Co ciekawe część odpadów żywnościowych została wykorzystana przez scenografię do budowy wysypiska, które w kamerze nie wydawało się wystarczająco „brudne”.

Serwetki, papier toaletowy i biodegradowalne worki na śmieci zostały zakupione od certyfikowanego dostawcy, wszystkie produkty pochodziły z recyklingu. Odpady organiczne powstałe na planie zostały przekazane na kompost do lokalnej fermy kurczaków. Palenie było dozwolone tylko w wyznaczonych miejscach, dzięki czemu zespół mógł w jak największym stopniu kontrolować usuwanie niedopałków.

„Cimy”, fot. Łukasz Bąk, Źródło: Centrala Distribution

ZARZĄDZANIE ENERGIĄ

Pierwsza myśl pojawiająca się, gdy mowa o zrównoważonym rozwoju, dotyczy najczęściej energii. Skojarzenie jest trafne - to właśnie kwestie energetyczne mają największy wpływ na kryzys klimatyczny i stanowią ogromne wyzwanie dla współczesnych społeczeństw. Mimo konieczności zmiany, wciąż wiele obszarów gospodarki pozostaje uzależnionych od paliw kopalnych, zarówno w zakresie pozyskania energii jak i produkcji materiałów (np. plastiku). Dlatego tak istotne jest, aby w toku produkcji audiowizualnej uwzględnić pochodzenie i zużycie energii. W tym obszarze także stosuj idee

Przykłady działań:

- » Kluczowym elementem zrównoważonego zarządzania energią jest jej źródło. Docelowo energia powinna być czysta, czyli pochodzić ze źródeł odnawialnych (OZE) lub niskoemisyjnych. W Polsce droga do transformacji energetycznej jest dopiero rozpoczęta, ale w miarę możliwości poszukuj sprzętu, obiektów czy hal zdjęciowych, które nie generują potrzeb korzystania z dodatkowych urządzeń spalinowych (np. generatorów), a docelowo oferują energię z OZE.
- » Staraj się korzystać z urządzeń niskochłonnych energetycznie. Dotyczy to wszystkich obszarów produkcji, od urządzeń biurowych, przez budowlane, aż po zdjęciowe. Im wyższej jakości sprzęt, tym więcej zaoszczędzonej energii i środków.
- » Pamiętaj o gaszeniu świateł i wyłączeniu z kontaktów urządzeń, które nie są używane. Przekaż prośbę wszystkim członkom ekipy, reaguj na bieżąco, jeśli ktoś się do niej nie dostosuje.
- » Stosuj żarówki LED. Przy zakupie nowego oświetlenia wybieraj produkty z wymiennymi źródłami światła, zamiast tych, które są wbudowane na stałe.
- » Przed zakupem każdego rodzaju sprzętu najpierw rozważ jego wypożyczenie. Stawiaj na lokalne wypożyczalnie, aby uniknąć transportu na duże odległości. Jeśli dostawca nie oferuje energooszczędnej technologii, to zasugeruj potrzebę i stwórz na nią popyt.
- » Pamiętaj o właściwej utylizacji odpadów elektronicznych związanych z wytwarzaniem energii (np. baterie, akumulatory) po zakończeniu okresu użytkowania. Nie wyrzucaj ich do odpadów zmieszanych, lecz oddaj w punkcie zbiórki lub umieść w przeznaczonych do tego celu pojemnikach.
- » Dowiedz się, jakie jest zużycie zasobów w lokalu, który zajmujesz i jeśli to możliwe - postaw za cel ich zmniejszenie. Im dokładniej znasz rzeczywiste zużycie, tym łatwiej będzie monitorować postępy i wprowadzać zmiany. Zwróć również uwagę na wykorzystanie wody użytkowej (zwłaszcza ciepłej). Stawiaj na urządzenia, które pozwalają ją zaoszczędzić.
- » Upewnij się, że pracownicy techniczni i pion oświetleniowy używają akumulatorów, zamiast jednorazowych baterii.
- » Unikaj korzystania z wysokoemisyjnych agregatów prądotwórczych zasilanych dieslem. Wybieraj usługodawcę, który dysponuje sprzętem o ograniczonej emisji szkodliwych spalin, czyli takim, które spełnia unijną normę emisji spalin EURO 6. Warto na bieżąco weryfikować możliwości techniczne agregatów - obecnie trwają intensywne prace wdrożeniowe pozwalające zasilać sprzęt wodorem, olejem roślinnym lub biopaliwami.
- » Pamiętaj, że wszystkie działania online także pochłaniają zasoby i generują szkodliwą emisję. Minimalizuj pasywne zużycie energii, podłączając do sieci tylko niezbędne urządzenia i wyłączając aplikacje, które nie są używane. Postaraj się także

zmniejszyć obciążenie serwerów poprzez usuwanie zbędnych materiałów z usług online i w chmurze.

- » Przed rozpoczęciem zdjęć porozmawiaj z pracownikami z pionu oświetlenia i operatorem agregatu o ekologicznych zasadach, panujących na planie waszej produkcji. Poświęć chwilę na analizę stosowanych przez nich rozwiązań, zastanówcie się, co można zrobić lepiej, by zminimalizować zużycie energii. Wystarczy kilka pomysłów, aby wprowadzone zmiany przyniosły efekt.

„Tarapaty 2”, fot. Hubert Komerski, Źródło: KOI Studio

CASE STUDY

Notruf Hafenkante

SERIAL TV

Producenci serialu **Notruf Hafenkante** postawili sobie za cel ciągłe doskonalenie procesu produkcji serii w drodze do zrównoważonego rozwoju. Już w 2015 roku obraz realizowany w Hamburgu otrzymał certyfikat *Green Shooting Card* przyznawany przez lokalną komisję filmową. Od tego momentu twórcy nieustannie analizują swoje procedury pracy, aby generować jeszcze szersze korzyści środowiskowe. Chcąc sukcesywnie zmieniać nawyki ekipy codziennie dystrybuowana jest zielona karta produkcji, obejmująca ekocele na kolejny dzień pracy. Dokumenty są wysyłane elektronicznie za pomocą komputerów zasilanych energią pochodzącą z odnawialnych źródeł.

Zużycie energii na planie zostało znacznie zredukowane dzięki zastosowaniu energooszczędnego sprzętu oświetleniowego, akumulatorów oraz stałych przyłączy na planie. Zamiast tradycyjnych generatorów diesla do zdjęć zewnętrznych, producenci **Notruf Hafenkante** jako jedni z pierwszych w Europie, zdecydowali się na użycie hybrydowych generatorów prądotwórczych, gwarantujących stabilną, niską emisyjność i bezgłośnie działanie.

PODRÓŻE I TRANSPORT

Podróże i transport to obszary, które mają znaczący wpływ na emisję dwutlenku węgla generowaną przez produkcję. Zarówno podczas zdjęć, jak i na pozostałych etapach realizacji, sposób i ilość podróży należy planować z myślą o środowisku. Krytyczne spojrzenie na dotychczasowe zwyczaje transportowe pozwoli ocenić gdzie możliwe są zmiany i jakich błędów można unikać. Uważne przeprowadzenie logistyki transportu pozwala znacząco zredukować emisję spalin, która ma ogromny wpływ na zanieczyszczenie powietrza.

Plan zrównoważonego transportu - dotyczy pojazdów techniki zdjęciowej obecnych na planie, tych służących do przewozu osób np. z planu do miejsc zakwaterowania i odwrotnie oraz pojazdów prywatnych.

Plan należy sporządzić na możliwie wczesnym etapie produkcji, a najpóźniej przed realizacją zdjęć. Dokument powinien zawierać następujące informacje:

- » liczbą i rodzaj wykorzystywanych pojazdów;
- » szacunkową liczbę kursów każdego pojazdu w rozbiciu na pojedyncze przejazdy;
- » szacunkową liczbę osób w każdym pojeździe, z podziałem na pojedyncze przejazdy. Podczas realizacji zdjęć należy uwzględniać zapisy zawarte w Planie i aktualizować je w przypadku pojawienia się nowych wymagań, rejestrując przy tym dane dotyczące każdego przejazdu.

Zasadą wyjściową powinno być wykorzystanie jak najmniejszej liczby pojazdów. W tym celu najlepiej jest przeanalizować wszystkie kryteria dotyczące transportu (liczebność ekipy, odległości między lokacjami a campem, dostępność tras rowerowych i koszty wypożyczeń sprzętu, koszty transportu publicznego, warunki pogodowe), a następnie wybrać najbardziej odpowiedni środek transportu, biorąc pod uwagę przyjęte założenia realizacji zdjęć.

Przykłady działań:

- » Transport jest obecnie dziedziną gospodarki o największej dynamice wzrostu śladu węglowego. Koniecznie analizuj swoje podróże, wybieraj możliwie najbardziej ekologiczne pojazdy. Należy pamiętać, że szkodliwość transportu jest współzależna od rodzaju paliwa, ilości jego zużycia per km oraz długości trasy do pokonania. Śledź projekty, które systematyzują środki transportu pod względem śladu węglowego, który generują. Takie dane można znaleźć

- » Opracuj plan zrównoważonego transportu wraz z celami jakie chcesz osiągnąć i przekaż wytyczne wszystkim kierownikom pionów. Poproś o uwagi i komentarze, tak abyś mógł go dostosować do faktycznych możliwości.
- » Planując zdjęcia wyjazdowe staraj się zatrudniać możliwie najwięcej lokalnych specjalistów, ograniczając tym samym konieczność przejazdów międzymiastowych ekipy.
- » Korzystając z lokacji dłużej niż na jeden dzień, pozostaw na noc na miejscu sprzęt i pojazdy techniczne. Nierzadko zatrudnienie ochrony jest tańszym rozwiązaniem, które także pozwala zredukować emisję.
- » Staraj się organizować transport ekipy zbiorowo. Jeżeli konieczne jest korzystanie z samochodów osobowych, poproś swoich pracowników o współdzielenie przejazdów (eng. *car-sharing, carpooling*).

- » Staraj się, aby obiekty zdjęciowe znajdowały się jak najbliżej bazy noclegowej.
- » Realizując zdjęcia w większych miastach, zachęć ekipę do współdzielonych przejazdów i korzystania z transportu miejskiego: autobusów, tramwajów, rowerów.
- » Wyłączaj silnik podczas postoju. Postój pojazdu na włączonym silniku grozi mandatem. Polskie prawo o ruchu drogowym zabrania także używania samochodu w sposób powodujący nadmierną emisję spalin. Jest to też działanie wyjątkowo nieekologiczne.
- » Wybieraj pojazdy (osobiste lub taxi) o zredukowanej emisji dwutlenku węgla oraz niskiej emisji sadzy i tlenków azotu. Należą do nich samochody elektryczne (w miarę możliwości wykorzystujące zieloną energię elektryczną) oraz pojazdy napędzane sprężonym gazem ziemnym - CNG (w miarę możliwości wykorzystujące bio-CNG, np. biometan).

Działanie covidowe:

Jeśli **pandemiczne** ograniczenia nie pozwalają na bezpieczne przejazdy wieloosobowe staraj się korzystać z najwydajniejszych i najczystszych środków transportu indywidualnego: roweru, kompaktowych samochodów elektrycznych lub gazowych.

CASE STUDY

1917

FILM FABULARNY

1917 w reżyserii Sama Mendesa to pierwszy wysokobudżetowy film fabularny w Wielkiej Brytanii, który uzyskał certyfikat Alberta. Samo wyprodukowanie projektu o takiej skali jest ogromnym wyzwaniem, tym bardziej imponujący jest fakt, że zrobiono to z poszanowaniem środowiska naturalnego. Aby mieć pewność, że podczas realizacji wykonano wszelkie możliwe działania zmniejszające ślad węglowy, ekokoordynatorzy monitorowali zespół przez cały okres realizacji projektu.

W przypadku międzynarodowych megaprodukcji często jeden z największych problemów środowiskowych stanowią podróże lotnicze. Producenci **1917** zdecydowali, że większość członków ekipy i obsady stanowić będą mieszkańcy Wielkiej Brytanii, dzięki czemu loty były ograniczone do minimum. Unikano wszelkich niepotrzebnych podróży samolotami, w zamian korzystając z pociągów. Innym sposobem na zmniejszenie zużycia paliwa było używanie pojazdów z elektrycznymi silnikami (zasilanych czystą energią), zamiast ich benzynowych lub dieslowskich odpowiedników.

Zródło: Pexels

ZAKWATEROWANIE

Realizacja zdjęć często wiąże się z koniecznością wyjazdów poza miejsce zamieszkania twórców. W takich wypadkach najlepiej, jeśli wybrany hotel lub pensjonat będzie zlokalizowany jak najbliżej kluczowych lokacji, a jego standard pozwoli ekipie nabrać sił przed kolejnymi dniami zdjęciowymi. Co istotne, coraz więcej obiektów hotelowych posiada ekologiczne certyfikaty, dając użytkownikom gwarancję komfortu z jednoczesnym poszanowaniem planety. Większa powszechność certyfikacji wpływa bezpośrednio na niższe stawki dobowe przy zachowaniu wysokiej jakości świadczonych usług.

Przykłady działań:

- » Wybieraj obiekty zlokalizowane jak najbliżej głównych lokacji zdjęciowych lub biura produkcji, a jeśli to niemożliwe, postaw na lokalizację pozwalającą na korzystanie z rowerów lub komunikacji miejskiej.
- » Rezerwując miejsce zakwaterowania dla ekipy wybieraj obiekty, które identyfikują się z proekologicznymi wartościami. Możesz to zweryfikować sprawdzając na stronie obiektu lub pytając jego pracowników o certyfikaty z zakresu ochrony środowiska.
- » Jeżeli obiekt nie uzyskał odpowiednich certyfikatów, zapytaj obsługę czy wdrożone zostały wybrane działania prośrodowiskowe. Ustal z obsługą racjonalną częstotliwość sprzątanias i wymiany ręczników. Poproś o zapewnienie wielorazowych naczyń i sztućców.

- » Korzystaj z agroturystyk. To obiekty, w których nierzadko ekologia jest priorytetem. Tego typu miejsca często korzystają z alternatywnych źródeł energii, systemów ograniczających zużycie wody, ekologicznych kosmetyków i środków czystości czy lokalnych dostawców produktów.
- » Zapytaj, w jaki sposób moglibyście segregować śmieci w pokojach.

Działanie covidowe:

W przypadku restrykcji związanych z **pandemią** członkowie grupy zdjęciowej powinni otrzymać indywidualne pokoje. Zaproponuj, aby wyposażyli się we własne ręczniki oraz kosmetyki, uniknie się tym samym znacznego zużycia jednorazowych, plastikowych produktów higienicznych.

PROTIP

Kryteria wyboru obiektu hotelowego:

- certyfikat BREEM / LEED
- energia ze źródeł odnawialnych
- rezygnacja z codziennego sprzętania
- zbiorcze opakowania produktów (kosmetyki, artykuły chemiczne)
- ekologiczne środki czystości
- dania wegańskie i wegetariańskie - produkty lokalne z certyfikatami produkcji organicznej
- redukcja odpadów
- rowery dla gości i parking rowerowy

CASE STUDY

Avalanche of Love

FILM FABULARNY

Dzięki udziałowi producentek Radki Babincovej i Simony Bago Mócikovej w warsztatach w Maladze oraz Bratystawie studio Bright Sight Pictures stało się ambasadorem europejskiego projektu Green Screen, którego celem jest sprawienie aby europejskie produkcje filmowe były coraz bardziej zrównoważone. Wiedza zdobyta w trakcie szkoleń umożliwiła słowackim producentkom zaplanowanie produkcji filmu **Avalanche of Love** w reż. Jakuba Machali w bardziej zielony sposób.

Najważniejszą decyzją, która miała wpływ na znaczące ograniczenie śladu węglowego produkcji było zakwaterowanie całej ekipy w hotelu, który był także głównym obiektem zdjęciowym. Aktorzy i ekipa przychodzili na plan piechotą, a produkcja całkowicie uniknęła przelotów. Przyjęte rozwiązanie, poza osiągniętym pozytywnym efektem środowiskowym, także przyczyniło się do oszczędności zarówno czasu jak i znacznych środków finansowych.

„Tarapaty 2”, fot. Hubert Komerski, Źródło: KOI Studio

CATERING

Celem przewodnim w decyzjach cateringowych jest zagwarantowanie członkom ekipy zdrowego i dobrego jakościowo żywienia, przy jednoczesnym dbaniu o planetę. Największa emisja CO2 wynika z niewłaściwych wyborów organizacyjnych, takich jak zakup wody w plastikowych butelkach, niski udział posiłków bezmięsnych lub korzystanie z jednorazowych naczyń. Wybory te są kosztowne zarówno ze środowiskowego, jak i ekonomicznego punktu widzenia i należy ich stanowczo unikać.

Przykłady działań:

- » Zanim zamówisz na plan barobus, sprawdź, czy w okolicy dostępne są interesujące usługi gastronomiczne. Korzystanie z lokalnych produktów i usług uczyni Twoją produkcję bardziej zrównoważoną.
- » Wybierając catering porozmawiaj z usługodawcą o doborze składników odżywczych w daniach, pamiętając o jakości i walorach smakowych. Najlepiej, jeśli posiłki będą skomponowane z sezonowych produktów. Przełóż się to bezpośrednio na wydajność ekipy, a przy okazji ograniczysz nadmierne marnowanie żywności.
- » Wyeliminuj jednorazowe naczynia. Poproś wszystkich członków ekipy o przyniesienie swojego kubka lub butelki, który będzie indywidualnie oznaczony. Jeżeli konieczne jest skorzystanie z jednorazowych naczyń, wybieraj produkty przyjazne środowisku (np. z otrębów).

- » Nie kupuj wody w plastikowych butelkach na plan. Sprawdź, jakiej jakości jest woda kranowa na terenie lokacji i czy można ją bezpośrednio pić. Jeżeli tak, zapewnij dzbanki i napełniajcie je wodą kranową. Inną możliwością jest zamówienie dystrybutora lub zamontowanie stacji uzdatniania np. w siedzibie producenta.
- » Zamawiając na plan barobus ustal z usługodawcą przewagę wegańskich lub wegetariańskich propozycji w menu, skomponowanych z lokalnych, sezonowych składników. Jako ostatnią propozycję pozostaw danie mięsne lub rybne, z wykorzystaniem ryb bałtyckich (dorsz, śledź). Przewaga roślinnych opcji przynosi pozytywny efekt - nawet osoby preferujące dietę mięsną częściej sięgają po danie wege, jeśli mają możliwość.
- » Jeżeli kilkakrotnie zauważysz, że porcje są za duże i posiłki nie są jedzone do końca, poproś o zmniejszenie ilości jedzenia na talerzu lub o wprowadzenie mniejszej porcji jako opcji.
- » Skontaktuj się z lokalnymi organizacjami pomocowymi lub jadłodzielniami, do których będziesz mógł przekazać nadwyżki żywności.
- » Jeżeli w ciągu dnia zdjęciowego ekipa ma zapewnić sobie posiłek we własnym zakresie, dołóż starań, by z wyprzedzeniem sprawdzić, co możesz im zarekomendować (np. lokalną gastronomię dobrej jakości).
- » Kawa jest produktem, na który jest duże zapotrzebowanie, zarówno w biurze, jak i na planie. Kupuj kawę z certyfikatem (np. *Fair Trade*, *Rainforest Alliance*) najlepiej w dużych, ekonomicznych opakowaniach. Zamiast mleka krowiego, postaw na napoje roślinne. Wybieraj ekspresy przelewowe, z dzbankiem z funkcją termosu. Parz tylko tyle kawy, ile faktycznie zostanie wypite. Nie korzystaj z ekspresów kapsułkowych!

Działanie covidowe:

Pandemia nie oznacza konieczności korzystania z jednorazowych naczyń plastikowych. Wręcz przeciwnie - dużo bezpieczniej i zdrowiej będzie, jeśli każdy uczestnik planu zdjęciowego wyposaży się we własne sztućce i naczynia, do których będzie otrzymywał bezpośrednio posiłki. Ze strony produkcji można zapewnić codzienne wyparzanie pojemników, kubków czy sztućców.

CASE STUDY

Stand up

FILM FABULARNY

Stand up produkcji studia Silver Art to bodaj pierwszy słowacki film zrealizowany w myśl założeń zrównoważonego rozwoju. Członkowie ekipy oraz obsady wspólnie zgodzili się przestrzegać „Dziesięciu zielonych przykazań” - czyli listy prostych ekozasad, które najpierw sami wspólnie zdefiniowali. Zasady odnosiły się do różnych obszarów, np. transportu, segregacji odpadów czy zarządzania energią. Wśród przyjętych wytycznych znalazły się też te dotyczące cateringu:

- » Na początku okresu zdjęciowego każdy członek ekipy otrzymał własną wielorazową butelkę na wodę. Przez cały okres zdjęć butelki były napełniane wodą kranową, co pozwoliło wyeliminować korzystanie z napojów w plastikowych opakowaniach.
- » Posiłki spożywano głównie w restauracjach, dzięki czemu uniknięto używania plastikowych naczyń. W miarę potrzeby korzystano także z biodegradowalnych talerzy i sztućców.
- » Ekipa została poproszona o przyniesienie własnych *keepcup*ów, czyli przenośnych kubków do kawy, co pozwoliło zaoszczędzić ilość odpadów nienadających się do recyklingu. Kawa, mleko i cukier były zapewnione przez cały okres realizacji zdjęć.

„Tarapaty 2”, fot. Hubert Komerski, Źródło: KOI Studio

LOKACJE

Należy zachować szacunek do każdego z miejsc, w którym realizowane są zdjęcia, w szczególności obcując z naturą czy obszarami chronionymi. Warto podjąć wysiłek i zadbać o lokacje pod kątem ochrony krajobrazu, zarządzania zasobami, w tym wodą i energią, oraz współpracy z lokalną społecznością. Co ważne - różne kraje, a często nawet różne miasta, to różne polityki gospodarowania odpadami, ochrony zieleni czy zabytków. Trzeba się z nimi zaznajomić i konsekwentnie uwzględniać w toku produkcji.

Przykłady działań:

- » Prowadząc location scouting staraj się korzystać ze zdjęć, które są dostępne w sieci lub z takich, które posiada właściciel danego miejsca. Jeżeli materiały są niewystarczające, zwróć się o pomoc do miejscowej komisji filmowej - takie podmioty często dysponują szeroką bazą lokacji. Możesz też zaangażować osobę, z którą nawiązałeś kontakt w sprawie danego obiektu - zapłacenie jej za wykonanie dokumentacji może być bardziej ekonomiczne i ekologiczne, niż samodzielna podróż i wizyta w miejscu rozważanej lokacji.
- » Jeżeli lokacja, w której realizujesz zdjęcia lub którą masz zamiar sprawdzić znajduje się w obszarze miejskim, dotrzyj do niej za pomocą komunikacji miejskiej lub roweru.
- » Stwórz dostęp do narzędzia informatycznego, które pozwoli na gromadzenie dokumentacji zdjęciowej oraz na weryfikację proponowanych obiektów przez osoby decyzyjne. Taka prze-

strzeń może służyć do wymiany informacji np. o przeprowadzeniu koniecznych adaptacji scenograficznych oraz pozwoli zaplanować w sposób zrównoważony zakupy.

- » Porównaj konsekwencje środowiskowe realizacji produkcji w naturalnych lokacjach i w studiu. Weź pod uwagę ilość generowanych odpadów, zużycie i źródło energii, zapotrzebowanie cieplne, wodne oraz energetyczne, a jeśli to możliwe także całkowitą emisję gazów cieplarnianych. Być może dostępne są obiekty spełniające wymagania projektu, posiadające równocześnie aktywną politykę zrównoważonego rozwoju.
- » Staraj się wybierać lokacje, które dzieli niewielka odległość między sobą, a także od campu (np. nie więcej niż 10 km). Zwróć uwagę na ich skomunikowanie. Najlepiej, jeśli w okolicy dostępna jest infrastruktura rowerowa i transport publiczny.
- » Preferuj lokacje posiadające instalację wodno-kanalizacyjną. W przypadku jej braku wybierz ekologiczne toalety suche.
- » Dołóż szczególnych starań, by każda lokacja, w której będziecie pracować, była odpowiednio zabezpieczona przed rozpoczęciem zdjęć i pozostawiona w nienaruszonym stanie po ich zakończeniu. Jeżeli coś uległo uszkodzeniu lub awarii - niezwłocznie zleć wykonanie napraw. Zaplanuj w harmonogramie czas, który należy przeznaczyć na doprowadzenie lokacji do stanu pierwotnego. Dbaj o to w obiektach, w których jesteście zarówno przez kilka godzin, jak i przez kilka dni.
- » Sprawdź możliwość podłączenia się do sieci miejskiej. Lokalna jednostka ds. energetyki powinna udzielić ci informacji, czy jest taka możliwość w pobliżu twojej lokacji. Być może dzięki takiemu rozwiązaniu wyeliminujesz konieczność korzystania z agregatu prądotwórczego.
- » Wszelkie oznaczenia, kierunkowskazy wykonaj z materiałów nadających się do recyklingu, o niskiej trwałości. Wykorzystuj wielokrotnie plastikowe koszulki na dokumenty zamiast laminacji. Do mocowania używaj wyłącznie naturalnych sznurków lub taśmy, całkowicie zrezygnuj z zszywek i opasek kablowych (szczególnie na drzewach!). Zdejmij wszystkie znaki po opuszczeniu lokacji. Jeżeli korzystasz z plastikowych taśm wygroźdzeniowych staraj się ich używać wielokrotnie.

- » Pamiętaj o rozmieszczeniu w lokacjach pojemników do segregacji odpadów. Więcej wskazówek w rozdziale: **ZARZĄDZANIE ODPADAMI**.

Tereny zielone, chronione:

- » Unikaj zdjęć na terenach chronionych, takich jak: parki narodowe, parki krajobrazowe, obszary Natura 2000 w Polsce czy obszary chronionego krajobrazu na Słowacji. Każda ingerencja inna niż spacer jest zagrożeniem dla ekosystemu, a na wskazane miejsca nałożone są ograniczenia, tym bardziej restrykcyjne im delikatniejszy i wymagający ochrony jest obszar.
- » Skontaktuj się z lokalnym nadleśnictwem lub jednostkami odpowiedzialnymi za ochronę przyrody, planując location scouting lub zdjęcia na obszarze chronionym. Oprócz pozyskania koniecznych zgód, uzgodnijcie, co możecie zrobić, by zminimalizować oddziaływanie na środowisko. Określcie trasy, którymi możecie się poruszać, a także miejsca, do których wjazd pojazdów jest niemożliwy. Wspólnie wybierzcie obszar, na którym będzie można zorganizować camp dla ekipy. Omówcie, z czego będzie się składał - ile będziecie mieć pojazdów, ile i jakiego rodzaju toalet potrzebujecie, gdzie będziecie składować odpady itp.
- » Ogranicz ruch pojazdów i pieszych w pobliżu miejsca produkcji oraz odgradź wszelkie obszary, na których występuje szczególnie wrażliwa roślinność lub dzika przyroda. Z odpowiednim wyprzedzeniem skonsultuj się z lokalnymi władzami lub instytucjami zajmującymi się ochroną przyrody w kwestii występowania gatunków chronionych fauny i flory w okolicach obszarów, w których planujesz realizację zdjęć.
- » Niskoemisyjne samochody nie tylko ograniczają emisję dwutlenku węgla, ale też obniżają poziom hałasu, co ma bardzo praktyczne zastosowanie na planie filmowym, ale też ogranicza wpływ na ekosystem, zwłaszcza w okresie lęgowym.
- » Upewnij się, że wszystkie działania związane z filmem są starannie zarządzane, aby zapobiec zniszczeniu czy zanieczyszczeniu krajobrazu. Pamiętaj o dostosowaniu nośności pojaz-

dów do nawierzchni - zbyt ciężkie samochody mogą trwale uszkodzić miejsce realizacji.

- » Realizując zdjęcia nocne postaraj się unikać dużych jednostek oświetleniowych, na przykład lamp wyładowczych o znacznej mocy.
- » Zadbaj, aby przywrócić do stanu pierwotnego teren lub roślinność, które zostały uszkodzone w wyniku działań produkcyjnych. Zweryfikuj stan i czystość wykorzystywanej przestrzeni przed jej opuszczeniem. Upewnij się, że teren jest uporządkowany i odzwierciedla stan sprzed produkcji.

PROTIP

Jak oszczędzać energię w pomieszczeniach?

- Należy utrzymywać optymalną temperaturę pomieszczeń, przede wszystkim nie przegrzewać ich. Zmniejszenie temperatury ogrzewania o 1 stopień może przynieść 5-6% oszczędności na rachunku za energię!
- Postaraj się nie zastawiać grzejników – ich obudowywanie, zasłanianie utrudnia rozprowadzenie ciepła po pomieszczeniu.
- Ograniczaj straty ciepła szczególnie w okolicach okien, np. poprzez opuszczanie rolety, żaluzji lub zasłon po zmroku.
- Wykorzystuj zyski ciepła, nie zasłaniaj powierzchni oszklonych w ciągu dnia w okresie dużego nasłonecznienia.
- Staraj się nie wychładzać nadmiernie pomieszczeń. Ponowne ich nagrzanie będzie wiązało się ze zużyciem znacznej ilości ciepła, ponadto niekorzystnie wpływa na budynek.
- Warto regularnie wietrzyć pomieszczenia. Aby zminimalizować straty ciepła, okna i drzwi należy otwierać na krótko.

HALE ZDJĘCIOWE

Realizacja zdjęć na hali zdjęciowej stwarza możliwość do przeprowadzenia ich w sposób zrównoważony, z powodzeniem wykorzystując dobre standardy z przestrzeni biurowej oraz zarządzania odpadami i energią. Szczególnie ważne w kontekście hal zdjęciowych jest zużycie prądu i rodzaj stosowanego oświetlenia.

Przykłady działań:

- » Preferuj studia, w których zastosowano przynajmniej kilka rozwiązań proekologicznych (efektywność energetyczną, recykling odpadów, odnawialne źródła energii, **offsetowanie**). Jeśli wskazane obiekty są niedostępne, stwórz na nie zapotrzebowanie, komunikuj o takiej potrzebie właścicielom lub zarządcom.
- » Ustal wspólnie z właścicielem hali założenia środowiskowe, poinformuj go o chęci realizacji produkcji w myśl zrównoważonego rozwoju. Poproś o wyłączenie świateł oraz wszelkich urządzeń elektrycznych po opuszczeniu obiektu przez ekipę.
- » Decydując się na realizację w studiu zorientuj się w pobliskiej ofercie noclegowej, postaw na obiekty zlokalizowane niedaleko siebie.
- » Sprawdź czy na hali zapewniono zaplecze cateringowe, lodówki lub zmywarki. Takie udogodnienia pozwolą na przygotowanie posiłków na miejscu, bez konieczności zamawiania.

- » Przekaż członkom ekipy informacje na temat sposobu dotarcia do studia środkami transportu publicznego, rowerami miejskimi. Promuj taki model dojazdu do pracy.
- » Jeżeli planujesz realizację zdjęć na hali przez dłuższy okres, rozważ wynajęcie busa, który dowoziłby członków ekipy do pracy. Zleć opracowanie przykładowej trasy takiego transportu w oparciu o zakwaterowanie. Pamiętaj - trasa nie musi uwzględniać miejsca zamieszkania każdego pracownika, może bazować na punktach, do których mogliby łatwo dotrzeć.
- » Zadbaj o właściwe zarządzanie odpadami. Jeśli hala nie została wyposażona w kosze do segregacji zakomunikuj taką potrzebę lub samodzielnie dostarcz odpowiednie pojemniki. Więcej wskazówek w rozdziale: **ZARZĄDZANIE ODPADAMI**.
- » Pamiętaj, że niektóre hale posiadają bogate magazyny kostiumów, elementów scenograficznych czy rekwizytów. Zapoznaj się z dostępną ofertą, zapytaj o możliwości adaptacyjne poszczególnych produktów. Możesz także zaproponować właścicielowi hali przekazanie kostiumów czy scenografii z Twojej produkcji. Być może skorzystają z nich kolejni twórcy.
- » Zwróć uwagę czy w zasobach hali znajduje się wyposażenie techniczne z którego możesz skorzystać. Większość obiektów oferuje stały dostęp do profesjonalnego sprzętu.

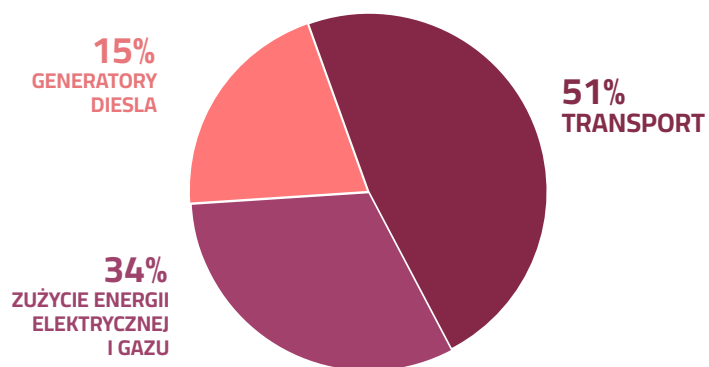

TECHNOLOGIA

Najważniejszym celem jest zmniejszenie zużycia energii do niezbędnego minimum. Warto być na bieżąco z nowinkami technologicznymi i testować innowacje ekologiczne. Priorytetem powinno być także wypożyczanie sprzętu zamiast zakupu nowego.

Na emisję CO2 największy wpływ ma transport, który stanowi około 51% emisji, następnie zużycie energii elektrycznej i gazu z sieci to około 34%, a generatory diesla to pozostałe 15% (zgodnie z danymi zawartymi w raporcie Alberta i [Screen New Deal](#)).

ŚWIATŁO

Do większości produkcji wynajmuje się całą ciężarówkę ze sprzętem oświetleniowym. W ostatnich latach nastąpił duży postęp w technologii lamp używanych do produkcji filmowej i obecnie dostępne są lampy energooszczędne, a często także możliwość korzystania z energii bezpośrednio z sieci.

Przykłady działań:

- » Zaplanuj zdjęcia, tak aby optymalnie wykorzystać światło dzienne starając się ograniczać użycie lamp.
- » Wypożycz energooszczędny sprzęt oraz postaraj się uzyskać podłączenie bezpośrednio do sieci, aby zrezygnować ze spalinowych agregatów prądotwórczych. Jeśli to konieczne, wybierz agregaty, które wykorzystują paliwa z odnawialnych źródeł energii (najlepiej 100%), takie jak biodiesel czy energia słoneczna. Prowadź ewidencję zużycia paliwa.
- » Sprawdzaj jaka jest aktualna oferta sprzętu oświetleniowego na plan. Wybieraj dostawców, którzy oferują lampy LED - nie tylko zużywające mniej energii, ale również są lżejsze, poręczniejsze i nie emitujące ciepła. Unikaj, jeśli to tylko możliwe lamp żarowych oraz wyładowczych.
- » Pamiętaj aby w każdej możliwej sytuacji wyłączać oświetlenie oraz agregaty.
- » Szanuj i używaj wielokrotnie folii oraz innych materiałów, blend, taśm, etc. Zużyte wyrzuć do odpowiedniego pojemnika lub znajdź kogoś komu mogą się przydać pogniecione kolorowe folie. Daj im drugie życie, dowiedz się w szkołach filmowych czy te materiały nie przydadzą się jeszcze studentom do realizacji etiid.
- » Wybierz dostawcę, który prowadzi swoją działalność w sposób zrównoważony. Dowiedz się w wypożyczalni jak są utylizowane stare kamery, żarówki i baterie. Wybieraj takich usługodawców, którzy mają podpisane umowy na utylizację w/w materiałów z certyfikowanymi firmami.
- » Jeśli potrzebujesz wynajmując agregaty prądotwórcze dopytaj się o urządzenia najnowszej generacji, są one najbardziej wydajne. Dopasuj moc tych urządzeń do realnego zapotrzebowania na planie.

CASE STUDY

Buck

SERIAL TV

Przy produkcji serialu **Buck** zredukowano emisję dwutlenku węgla związaną ze zużyciem energii aż o 93%. Większość zdjęć zrealizowano w wynajętym domu w Keerbergen we Flandrii. Na miejscu zainstalowano tymczasową skrzynkę rozdzielczą, która pozwoliła ekipie korzystać z energii bezpośrednio z sieci. Takie rozwiązanie ma wiele zalet w porównaniu z tradycyjnymi agregatami diesla:

- » Jest znacznie tańsze, ponieważ produkcja płaci jedynie za opłaty przyłączeniowe i energię elektryczną, którą zużywa;
- » Elektryczna skrzynka rozdzielcza redukuje emisję CO2 i zanieczyszczenie powietrza oraz wytwarza znacznie mniej hałasu;
- » Jest bardziej wydajne, ponieważ nie dochodzi do marnowania energii elektrycznej;
- » Jest przyjaznym narzędziem typu „plug-and-play”, ponieważ nie ma potrzeby uzupełniania paliwa w agregacie.

Dzięki wykorzystaniu mieszanych dostaw energii z lokalnej sieci energetycznej (1,93 tony CO2 w ciągu 11 dni), skrzynki rozdzielczej (0,28 tony CO2 w ciągu 60 dni) i agregatu (0,23 tony CO2 w ciągu 2 dni) strategia energetyczna przyjęta przez producenta i ekipę serialu wygenerowała całkowitą emisję tylko 2,44 tony CO2. Dla porównania, używanie agregatu przez cały okres zdjęciowy wygenerowałoby 38,1 tony CO2.

SPRZĘT ZDJĘCIOWY

Dokładnie zaplanowane zdjęcia, to krótszy czas zdjęciowy oraz mniej sprzętu. Pion operatorski pozornie nie mający wpływu na ekologiczność produkcji może dużo zmienić.

Przykłady działań:

- » Planowanie jest najważniejszym działaniem decydującym o tym jaki wpływ dana produkcja będzie miała na środowisko. Na tym etapie podejmowane są decyzje ile i z jakiego sprzętu korzystać będzie pion operatorski. Im większa jego ilość tym większe zużycie energii i koszty transportu, nie tylko środowiskowe.
- » Realizuj tylko te ujęcia, które są konieczne. Nie rób dubli, jeśli masz już dane ujęcie i jesteś z niego zadowolony.
- » Jeśli masz możliwość, podłącz się do sieci energetycznej i nie używaj agregatów.
- » Wyłączaj wszystkie sprzęty, które nie są w użyciu.

DŹWIĘK

Przykłady działań:

- » Zainwestuj w dobrej jakości sprzęt, który zużywa mniej energii i jest bardziej wydajny.
- » Szanuj rekordery i mikrofony. Utrzymuj sprzęt w czystości. Jeśli zdjęcia odbywają się w trudnych warunkach atmosferycznych zabezpiecz odpowiednio sprzęt przed kurzem, piaskiem, deszczem używając obudów, szczelnych pokrowców i osłon.
- » Używaj akumulatorów, zamiast baterii jednorazowych. Zużyte baterie lub akumulatory wyrzucaj zawsze do odpowiedniego pojemnika. Pamiętaj, że nie wrzucamy ich do śmieci zmieszanych, są to odpady niebezpieczne, mają w składzie bardzo szkodliwe dla środowiska i człowieka związki: rtęć, kadm i ołów.
- » Upewnij się, że sprzęt jest wyłączony, jeśli nie jest w użyciu.

SCENOGRAFIA

Scenografia to ogromny obszar, w którym można wprowadzić zielone standardy. Już na etapie pisania scenariusza mamy wpływ na to jakie lokacje będą nam potrzebne. Należy zwrócić uwagę skąd będą pozyskane elementy scenografii oraz rekwizyty, a także jakie materiały zostaną użyte do budowy dekoracji. Warto też zaplanować co stanie się ze scenografią po zdjęciach i jak zostaną zagospodarowane niewykorzystane materiały budowlane.

Przykłady działań:

- » Porozmawiaj z reżyserem i scenografem o potrzebach artystycznych i realizacyjnych waszego projektu. Przy wyborze lokacji szukaj miejsc, które będą wymagały jak najmniejszych adaptacji scenograficznych. Stosuj zasadę .
- » Ogranicz kupowanie nowych rekwizytów na rzecz wykorzystania przedmiotów używanych, które możesz pozyskać z drugiej ręki. Nie używaj jednorazowych rekwizytów.
- » Jeśli kupujesz nowe przedmioty, zwróć uwagę gdzie i z jakich materiałów zostały wyprodukowane. Czy są dobrej jakości oraz jak wygląda ich utylizacja. Staraj się wybierać lokalnych producentów.
- » Jeśli musisz wybudować scenografię współpracuj z kierownikiem budowy dekoracji. W miarę możliwości zachęć go do stosowania zielonych metod budowania dekoracji oraz używaj narzędzi wielokrotnego użytku, recyklingowanych lub/i ekolo-

gicznych materiałów takich jak farby rozpuszczalne w wodzie, ekologiczne spreje. Unikaj toksycznych materiałów do budowy dekoracji: płyt MDF, styropianu, plastiku.

- » Postaraj się zapewnić drugi obieg lub właściwy recykling niewykorzystanych materiałów, które zostały z budowy dekoracji.
- » Zadbaj o odpowiednie segregowanie odpadów powstałych przy budowie dekoracji, a także aby każdy członek ekipy wiedział jak je segregować. Jeśli znalazły się w nich substancje toksyczne, wywieź je do właściwego miejsca zbiórki. Nie wyrzucaj do zmieszanych.
- » Jeśli w filmie występują rośliny zadbaj, aby to były żywe kwiaty doniczkowe, unikaj kwiatów ciętych lub sztucznych. Dbaj o nie w trakcie zdjęć, a potem znajdź im dom.
- » Zwróć uwagę jakie jedzenie występuje w filmie, poprzez pokazywanie posiłków z produktów lokalnych i sezonowych promujesz zrównoważony styl życia i dajesz przykład. Zadbaj, aby po zdjęciach, nadające się do spożycia produkty trafiły do potrzebujących.
- » Nawiąż współpracę z lokalnymi organizacjami charytatywnymi, którym po zakończonych zdjęciach będziesz mógł przekazać jedzenie, meble, tkaniny, przedmioty.

PROTIP

Wspieraj inicjatywy scenografów i rekwizytorów, którzy zrzeszają się chcąc tworzyć wspólne magazyny, z których mogliby korzystać przy kolejnych produkcjach. Magazynuj rekwizyty w czysty i zorganizowany sposób, tak aby łatwo móc znaleźć potrzebne przedmioty.

CASE STUDY

Ćmy

FILM FABULARNY

Ćmy to połączenie musicalu oraz filmu dokumentalnego i fabularnego w reżyserii Piotra Stasika. Opowiada historię grupy nastolatków, którzy uciekają z obozu dla graczy, po tym jak wychowawcy odcięli im dostęp do internetu. Przebywają w opuszczonych miejscach, gdzie nie odzywają się do siebie ani słowem. Wycieńczeni odnajdują się po wielu dniach poszukiwań. Stres po odcięciu od gier wywołuje grupową historię polegającą na zbiorowym powtarzaniu skomplikowanych czynności, bez możliwości zaprzestania, aż do utraty sił.

Duża część produkcji, za którą odpowiadał Paweł Kosuń, ze względu na swój postapokaliptyczny charakter, musiała zostać zrealizowana albo w opuszczonych miejscach, albo w wybudowanej w całości scenografii, imitującej „opuszczony świat”. Znając potrzeby lokacyjne, wybór miejsca realizacji zdjęć padł na Szydłowiec niedaleko Radomia – plenery oraz studia Centrum Technologii Audiowizualnych CeTA we Wrocławiu – wnętrza.

Zdjęcia zrealizowano w obiektach zastanych, które wcześniej starannie wyszukano pod kątem ich gotowości do realizacji bez konieczności ingerencji scenograficznych. 85% rekwizytów i scenografii pochodziło z pobliskiego wysypiska śmieci oraz szrotu. Po zakończonej realizacji zdjęć, elementy scenografii zostały zwrócone.

90% kostiumów pochodziła z secondhand'ów. Reszta została wytworzona w ramach zajęć integracyjnych dla młodych aktorów.

„Ćmy”, fot. Łukasz Bąk. Źródło: Centrala Distribution

„Ćmy”, fot. Łukasz Bąk. Źródło: Centrala Distribution

„Ćmy”, fot. Łukasz Bąk.
Źródło: Centrala Distribution

KOSTIUMY

Niezależnie czy realizujesz film historyczny czy współczesny potrzebujesz ubrać aktorów i statystów. Produkcja tekstylna korzysta z dużych ilości wody do produkcji materiałów, jednocześnie zanieczyszczając środowisko toksycznymi ściekami poprodukcyjnymi. Ostateczny wybór kostiumów jest w dużej mierze uzależniony od reżysera, producenta, a w przypadku reklamy, również agencji i klienta. Ważne jest aby wspólnie zdecydować się na najbardziej ekologiczną opcję. Zwróć szczególną uwagę na ograniczenie zakupu nowych ubrań oraz staraj się maksymalnie wydłużyć im życie wprowadzając je w drugi obieg lub zapewniając odpowiednie warunki do magazynowania. Stosuj zasadę .

Przykłady działań:

- » W porozumieniu z reżyserem i kostiumografem zaplanuj dokładnie jakie kostiumy będą potrzebne. Sprawdź, czy jest możliwość wypożyczenia kostiumów lub zakupu ubrań w sklepie z używaną odzieżą.
- » Jeśli kostiumy będą szyte, wybieraj materiały z certyfikatem (OEKO-TEX, GOTS) lub tkaniny z recyklingu (GRS, RCS).
- » Przy zakupie nowych ubrań również zwróć uwagę z jakich materiałów zostały uszyte. Wybieraj ubrania dobrej jakości od lokalnych producentów. Czytaj dokładnie metki pielęgnacyjne i wszyte w odzież oznaczenia. Unikaj ubrań ze sztucznych włókien wyprodukowanych na bazie ropy naftowej. Unikaj kupowania nowych ubrań, szczególnie wytworzonych z niskiej

jakości materiałów, w nieetycznych warunkach społecznych i środowiskowych (np. z sieciówek).

- » Zadbaj o umieszczenie koszy do recyklingu w pomieszczeniu gdzie są przygotowywane kostiumy, a także podczas realizacji na planie, szczególnie przy długich formach.
- » Dbaj o kostiumy na każdym etapie produkcji, jeśli możesz zreperuj lub dopasuj u krawca zamiast kupować nowy.
- » Jeśli zachodzi potrzeba częstego przewożenia kostiumów zapewnij odpowiedni środek transportu np. samochód elektryczny.
- » W przypadku prania i konserwacji kostiumów: pierz w niskich temperaturach, korzystaj z energooszczędnych pralek, certyfikowanych detergentów, nie korzystaj z suszarek do prania, nie stosuj chemicznych środków ani płynów do zmiękczenia. Korzystaj z usług certyfikowanych ekopralni, weryfikuj także sposób pakowania wypranych rzeczy.
- » Zadbaj aby po zakończonych zdjęciach kostiumy zostały odpowiednio zagospodarowane: przekazane do magazynów, z których będzie można je pożyczyć do kolejnych produkcji. Pamiętaj aby pomieszczenia magazynowe były czyste, suche i przewiewne, a ubrania powieszzone na wieszakach i odpowiednio posegregowane.
- » Innym sposobem na zagospodarowanie kostiumów jest przekazanie ich osobom potrzebującym. Zadbaj o nawiązanie współpracy z organizacją lub instytucją, do której będzie można oddać czyste i niezniszczone ubrania po zakończeniu zdjęć.

„Tarapaty 2”, fot. Hubert Komerski, Źródło: KOI Studio

CASE STUDY

Montcalm Abicene

PROJEKT

W styczniu 2021 roku został zainaugurowany projekt Circul'Art 2, prowadzony przez Film Paris Region przy wsparciu Region Île-de-France, Ademe i Ecoprod. Ma on na celu zachęcenie profesjonalistów filmowych i audiowizualnych do stosowania odpowiedzialnych ekologicznie praktyk, w szczególności poprzez identyfikację istniejących rozwiązań oraz produkcję dekoracji oraz kostiumów zgodnie z zasadami ekonomii obiegu zamkniętego. Kostiumografowie i scenografowie są zachęceni do korzystania z magazynów, w których mogą znaleźć materiały potrzebne do ich produkcji.

Montcalm Abicene to 800 m² przestrzeni w samym sercu Paryża przy placu Voltaire. Jest to miejsce, które pomieści całą ekipę filmu, łącznie z pracownikami produkcji oraz administracji, a jego celem jest optymalizacja produkcji filmowej. Posiada dedykowane i w pełni wyposażone przestrzenie do przygotowania scenografii i kostiumów do filmów oraz przedstawień teatralnych.

Znajduje się tam również magazyn kostiumów historycznych. Europejskie Konserwatorium Kostiumów, we współpracy ze szkołami i stowarzyszeniami artystycznymi, co roku przyjmuje na staż ok. 150 młodych adeptów konserwacji kostiumów. Stażyści w ramach kwalifikacji będą przywracać do życia 8500 kostiumów pod okiem profesjonalistów z branży. Odrestaurowane kostiumy trafią do katalogu dostępnego on-line i będą wypożyczane do kolejnych produkcji filmowych i spektakli.

Na terenie **Montcalm Abicene** funkcjonuje również, **ECOFILM STUDIO**, którego celem jest ułatwienie ekipom ekologicznej realizacji filmu. Kierownicy budowy dekoracji mogą korzystać z magazynu recyklingowanych materiałów, a wyprodukowane elementy trafiają z powrotem do wypożyczalni. Odbywają się tam również profesjonalne kursy na temat innowacyjnych sposobów produkcji dekoracji, które zmniejszają ślad węglowy filmów (dekoracje stanowią aż 22% z 1,7 miliona ton emisji CO₂ w branży filmowej każdego roku).

„Cmy”, fot. Łukasz Bąk, Źródło: Centrala Distribution

CHARAKTERYZACJA

Charakteryzacja jest obszarem wrażliwym, ponieważ ma bezpośredni kontakt ze skórą twarzy i ciała aktora, a jednocześnie musi być trwałą, wodoodporną, kryjącą oraz odpowiednio odbijać światło. Niestety składy wielu kosmetyków pozostawiają wiele do życzenia, dlatego należy świadomie dobrać produkty do wymagań produkcji i potrzeb aktorów.

Przykłady działań:

- » Kupuj lokalne, certyfikowane i nietestowane na zwierzętach kosmetyki do makijażu i demakijażu.
- » Do makijażu wybieraj wyposażenie i produkty wielokrotnego użytku zamiast jednorazowych.
- » W miarę możliwości wybieraj organiczne produkty kosmetyczne, kremy, toniki, mleczka etc. Sprawdź jakie naturalne kosmetyki są produkowane w twoim kraju. Czasem są to małe manufaktury, z którymi mógłbyś nawiązać współpracę.
- » Do demakijażu używaj płatków i chusteczek z bawełny organicznej lub pochodzącej z recyklingu.
- » Kupuj produkty w opakowaniach zbiorczych, szczególnie unikaj pojedynczych plastikowych pudełek i obwolut.
- » Utrzymuj materiały w czystości i porządku, w ten sposób posłużą dłużej. Pędzle i szczotki umyj w zwykłym mydle, które doskonale poradzi sobie z tłustymi podkładami.

- » Wyrzuć puste opakowania do odpowiedniego pojemnika, aby mogły zostać poddane recyklingowi.

CASE STUDY

Ćmy

FILM FABULARNY

Do charakteryzacji i patynacji kostiumów w filmie **Ćmy** w reżyserii Piotra Stasika twórcy użyli węgla drzewnego oraz błota. Zrezygnowali kompletnie z kupna kosmetyków i dzięki temu uzyskali zamierzony, realistyczny efekt.

„Ćmy”, fot. Łukasz Bak. Źródło: Centrala Distribution

POSTPRODUKCJA

Proces postprodukcji filmów to często najdłuższa faza procesu twórczego. Obejmuje takie etapy jak montaż, efekty wizualne (VFX), edycję dźwięku, korekcję barwną i tworzenie dziesiątek międzynarodowych masterów, łączących różne, gotowe elementy multimedialne. Obciążenie dla środowiska związane ze wszystkimi jej etapami dotyczy głównie energii elektrycznej. Korzystanie z komputerów, przesyłanie danych, magazynowanie danych w „chmurach” oraz na serwerach oraz ich nieustanne chłodzenie pochłania ogromne ilości energii.

Przykłady działań:

- » Jeśli możesz korzystaj z energii odnawialnej. Sprawdź czy studio postprodukcji obrazu i dźwięku ma umowę na energię z OZE (dostawcą Odnawialnych Źródeł Energii takich jak elektrownie wodne, biomasa, biogaz, fotowoltaika, elektrownie wiatrowe) lub ma swoje źródło energii np. panele fotowoltaiczne.
- » Ogranicz zużycie energii poprzez wyłączenie komputerów na noc, wyłączenie światła w pomieszczeniach, gdzie nikt nie przebywa. Więcej w rozdziale **ZARZĄDZANIE ENERGIĄ**.
- » Unikaj przesyłania ciężkich plików. Jeśli to możliwe to korzystaj z istniejących nośników: dysków zewnętrznych, pendrive'ów itp., żeby nie kupować nowych.
- » Zadbaj, aby wszystkie nośniki, dyski zewnętrzne, pendrive'y były odpowiednio opisane. Jeśli już z nich nie korzystasz, wyyczyść dysk abyś mógł posłużyć się nimi przy kolejnym projekcie.

- » Zadbaj, aby w studio postprodukcyjnym biuro było zorganizowane w zielony sposób. Więcej w rozdziale **BIURO PRODUKCJI**.
- » Zadbaj, aby regularnie sprzątać „chmury” oraz serwery. Usuń dane, których nie potrzebujesz, aby nie obciążać sieci.

CASE STUDY

Cleo

SERIAL ANIMOWANY

Trzeci sezon serii **Cleo** w reżyserii Ana Sánchez-Gijón został wyprodukowany przez **La Casa Animada** (Hiszpania, Teneryfa) we współpracy z RTVE. Całość animacji została w pełni opracowana i stworzona w studio na Teneryfie, które skupiło swoje podstawowe cele dotyczące zrównoważonego rozwoju na efektywności energetycznej, mobilności oraz racjonalnym wykorzystaniu materiałów papierniczych i recyklingu w biurze. Inne, bardziej szczegółowe cele obejmowały poprawę zrównoważonego rozwoju w pisaniu scenariuszy lub stosowanie „zielonej” komunikacji (czyli wewnętrzna i zewnętrzna komunikacja o celach i działaniach środowiskowych produkcji, w tym edukacja proekologiczna).

Ponadto przy realizacji **Cleo** firma zastosowała energooszczędne zasilacze do swoich komputerów i zrealizowała inne cele w swoim biurze, takie jak zarządzanie odpadami, gospodarka o obiegu zamkniętym itp. Produkcja ta powstała w latach 2019-2020 roku.

Źródło: Pexels

REALIZACJA ZDJĘĆ ZA GRANICĄ

Zarówno standardy pracy jak i metody osiągnięcia zrównoważonych celów mogą różnić się pomiędzy krajami. Wynika to zarówno z różnych poziomów wiedzy i doświadczenia, a także obowiązujących wytycznych. Niejednokrotnie otrzymane dofinansowanie wiązać się będzie z koniecznością wdrożenia konkretnych rozwiązań, które powinny przynieść określone efekty. Zwykle złożonym przez producenta deklaracjom towarzyszy audyt weryfikujący wprowadzone rozwiązania. Produkując film w ramach koprodukcji międzynarodowej warto zapoznać się zatem ze standardami pracy i obowiązującymi wytycznymi w kraju producenta wiodącego. Jeżeli jesteś koproducentem mniejszościowym, a producent większościowy pozyskał środki finansowe ze źródeł publicznych i ma z tego tytułu określone obowiązki to z pewnością zostaniesz poproszony o stosowanie zielonych standardów opracowanych dla tego projektu. Podobnie sytuacja będzie wyglądała w przypadku produkcji streamingowej lub telewizyjnej. To bowiem platforma określi jakie standardy obowiązują producentów wykonawczych w obszarze zielonej produkcji.

W przypadku koprodukcji większościowej to ty jesteś podmiotem, który określa cele i standardy pracy. Pamiętaj jednak o tym, że koproducenti pozyskujący środki publiczne mogą być także zobowiązani do stosowania zielonych zasad w swoich krajach. Warto wówczas przemyśleć czy już na początku drogi - w okresie preprodukcji, nie zaproponować jednolitych standardów działania dla wszystkich koproducentów.

Przykłady działań:

- » Sprawdź czy w danym kraju są dostępne lokalne wytyczne, przewodniki, regulacje czy kryteria. Określ lub stosuj przedstawione przez producenta wiodącego zrównoważone cele, wdrażaj je zgodnie z przyjętymi założeniami i obowiązującymi w danym kraju wytycznymi.
- » Przemyśl zaangażowanie lokalnego ekokoordynatora lub osoby mogącej pełnić te obowiązki.
- » Sprawdź jakie są różnice kulturowe we wdrażaniu zielonych rozwiązań. Respektuj sposób pracy w danym kraju, jednocześnie bądź konsekwentny w stosowaniu ustalonych celów ekologicznych. Szukaj konstruktywnych rozwiązań, żeby połączyć wartości obowiązujące w krajach koproducentów.
- » Proś o pomoc w rozwiązywaniu problemów, z którymi nie miałeś do tej pory do czynienia np. przy braku dostępnych technologii czy narzędzi. Być może któryś z koproducentów ma doświadczenie w tym zakresie. To samo dotyczy platform, które posiadają wieloletnie międzynarodowe doświadczenie i mogą zaproponować najlepsze w danym momencie rozwiązanie dla twojego problemu.
- » Zwróć uwagę na sposób komunikacji z partnerami, wymiany informacji i rodzaju stosowanej dokumentacji. Używaj tych samych narzędzi, wskaźników i dokumentów. Bez jednolitego systemu podsumowanie działań i kompilacja wyników będzie trudna lub wręcz niemożliwa,
- » Sprawdzaj dostępność lokalnych dostawców, stosowanych certyfikatów ekologicznych.
- » Informuj swoich partnerów/ koproducentów lub poproś o takie informacje - jakie w danym kraju obowiązują rozwiązania infrastrukturalne w zakresie zielonej produkcji (np. możliwość picia wody z kranu, obowiązujący system zarządzania odpadami i segregacji śmieci, ekotransport, itp.).

OBOWIĄZUJĄCE SYSTEMY CERTYFIKACJI:

[ALBERT](#) - system brytyjski

[ECOPROD](#) - system francuski

[GREEN FILM TOOLS, SWR GREEN INHOUSE](#) - system niemiecki

[GREEN FILM RATING SYSTEM](#) - system włoski zaimplementowany przez inne kraje w Europie

[THE SUSTAINABLE PRODUCTION ALLIANCE \(SPA\)](#) - konsorcjum wiodących światowych firm filmowych, telewizyjnych i streamingowych: Amazon Studios, Amblin Partners, Disney, Fox Corporation, NBCUniversal, Netflix, Participant Media, Sony Pictures Entertainment, ViacomCBS, WarnerMedia and Discovery, Inc.

PROTIP

Chcąc otrzymać dofinansowanie na dany projekt ze źródeł publicznych warto zweryfikować zapisy w regulaminie danego funduszu. Część europejskich funduszy filmowych stosuje bowiem obowiązkowe zasady dotyczące zrównoważonej produkcji. Bez złożenia deklaracji środowiskowej dla projektu aplikowanie o dofinansowanie nie będzie możliwe. Część z funduszy opiera się na motywacyjnym systemie, polegającym na przyznawaniu dodatkowych punktów za prowadzenie produkcji w sposób zrównoważony. Pamiętaj, że w obu przypadkach, jeżeli złożysz deklarację środowiskową dla filmu będziesz zobligowany do wdrożenia określonych zielonych zasad. Ponadto pamiętaj o uwzględnieniu w budżecie kosztów przeprowadzenia audytu środowiskowego przez wyspecjalizowaną firmę. Koszty te zależą od długości okresu produkcji.

Warto także sprawdzać, które fundusze filmowe kwalifikują zielone koszty a nie mają jeszcze wdrożonych systemów certyfikacji.

Więcej informacji o systemach certyfikacji i rozwiązaniach proekologicznych wdrażanych przez poszczególne regiony europejskie, znajduje się na stronie [Cine Regio, podgrupy Green Regio](#).

Zródło: Pexels

DYSTRYBUCJA I MARKETING

Końcowa faza produkcji to moment pełnej weryfikacji założeń ekologicznych podjętych na początku procesu. Podczas dystrybucji i towarzyszącej jej promocji warto podziękować wszystkim zaangażowanym w proces równoważenia oraz nagłaśniać podjęte działania na rzecz środowiska. Oczywiście nie należy zapominać przy tym o kontynuowaniu zielonych nawyków. Co istotne - wszystko, co będzie przekazywane opinii publicznej na temat ekologiczności produkcji, musi być oparte na faktach.

Przykłady działań:

- » Nagłośnij swoje ekologiczne cele i zastosowane środki. Rozważ włączenie kwestii zrównoważonego rozwoju do planu marketingowego. W miarę możliwości posługuj się przejrzystymi danymi, np. liczbami dotyczącymi redukcji CO2 lub oszczędzonych zasobów.
- » Dostosuj ekotreści do mediów społecznościowych. Postaraj się dotrzeć do widzów i słuchaczy, którzy są szczególnie zainteresowani procesem realizacji produkcji lub ekotematami.
- » Zaproszenia, informacje prasowe i inne materiały promocyjne dystrybuuj drogą elektroniczną. Jeśli musisz je wydrukować, wybierz odpowiedni rodzaj druku i papieru (zob. **BIURO PRODUKCJI**).

- » Pamiętaj o zrównoważonym rozwoju na etapie premiery filmu - od transportu, przez catering po noclegi. Organizuj pokazy prasowe, konferencje w sposób ekologiczny.
- » Porozmawiaj z dystrybutorem filmu, zapytaj, jakie działania w procesie dystrybucji Twojego filmu mogliby podjąć, by były bardziej zrównoważone. Rozważcie dostosowanie produkcji ulotek i plakatów do takiej ilości, jaka realnie może być wykorzystana, unikajcie nadprodukcji. Taka rozmowa będzie ważnym sygnałem dla dystrybutora - zasygnalizujesz, że również ten etap nie jest obojętny dla środowiska i może to być przyczyna do korzystnej zmiany.
- » Jeżeli zauważyłeś, że kogoś z głównej obsady lub twórców szczególnie zainteresował temat zrównoważonej produkcji, wykorzystaj to na etapie marketingu. Zaproś tę osobę do współpracy, np. zachęć do opublikowania w mediach społecznościowych informacji o tym, że film, przy którym współpracowała, był produkowany w sposób zrównoważony.
- » Porozmawiaj z zespołem odpowiedzialnym za PR, jakie media zaangażować do promocji tytułu w kontekście zrównoważonej produkcji. Spróbujcie nawiązać współpracę z mediami i instytucjami, które specjalizują się w tematach green. Od 2021 roku w Polsce działa grupa [Film dla klimatu](#), która podejmuje i propaguje działania z zakresu zrównoważonej produkcji audiowizualnej. Na Słowacji zaś kompleksowo działa [Slovak Film Commission](#). Skontaktuj się z nimi i opowiedz o ekologicznej odstonie produkcji.

PROTIP

Planując making of produkcji poszerz go o nagrania dotyczące zielonego aspektu projektu. Przygotuj atrakcyjne materiały o proekologicznych rozwiązaniach, które wprowadziliście w procesie produkcji. Świetnie sprawdzą się w komunikacji marketingowej. Będą też inspirować innych do prośrodowiskowych postaw. Zadbaj, aby w napisach końcowych filmu pojawiła się informacja o zrównoważonym sposobie produkcji.

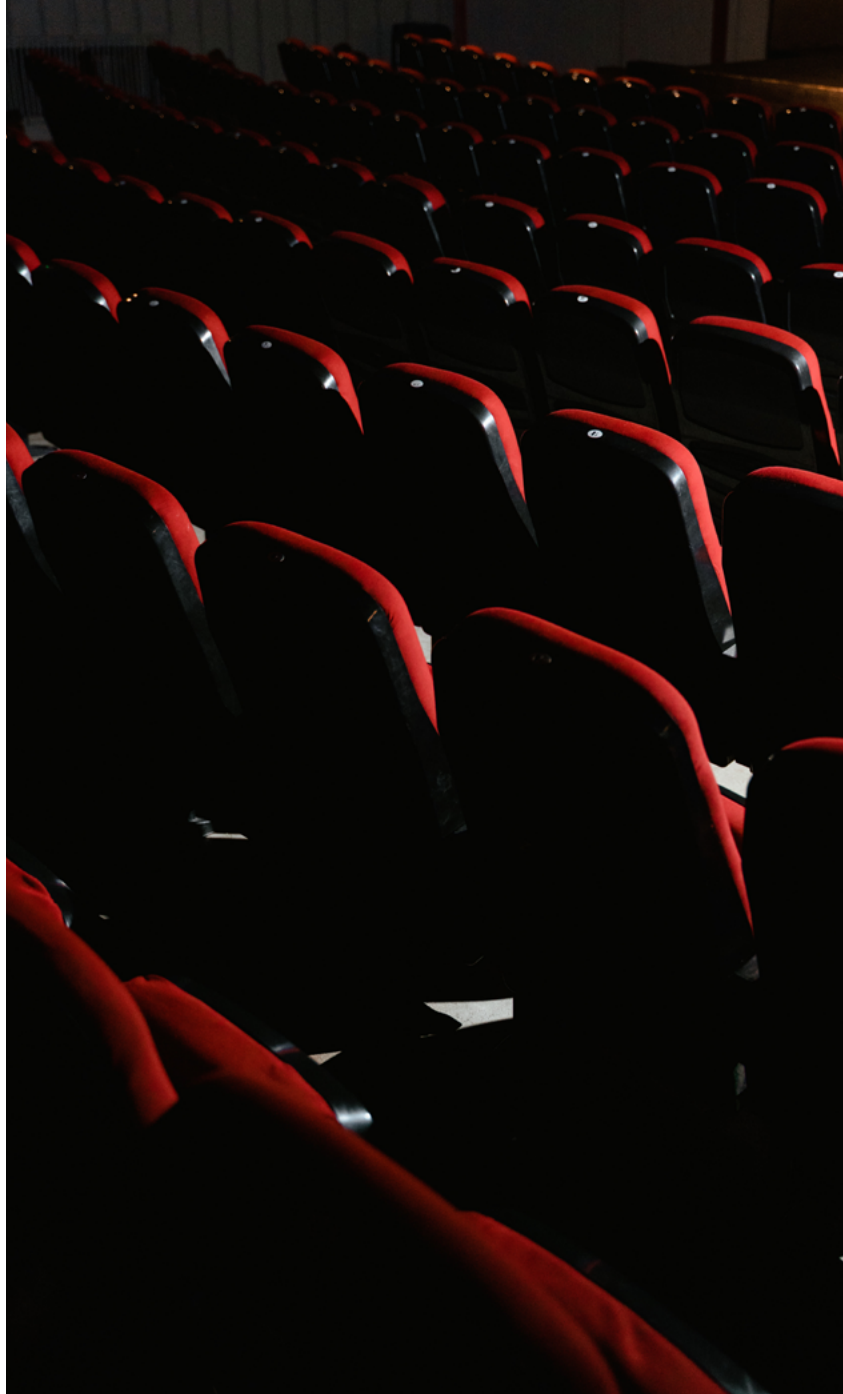

CASE STUDY

Berlinale

Międzynarodowy Festiwal Filmowy w Berlinie potwierdza swoje zaangażowanie w realizację Agendy 2030 ustanowionej przez Organizację Narodów Zjednoczonych. Działania podejmowane przez organizatorów obejmują wiele obszarów, w tym kwestie związane z ekologicznymi uroczystościami, na których goszczą najwięksi światowi twórcy.

W 2019 roku czerwone dywany ułożone w obiektach festiwalowych **Berlinale** po raz pierwszy zostały wykonane z materiałów pochodzących w pełni z recyklingu. Przędza używana do ich produkcji powstała ze starych sieci rybackich i innych odpadów nylonowych, a po użyciu może zostać poddana dalszemu recyklingowi. Co więcej, catering podczas **Berlinale** jest prawie wyłącznie wegetariański, co znacząco zmniejsza ślad ekologiczny festiwalu.

Zródło: Pexels

OFFSETING

Termin [offset węglowy](#) oznacza redukcję lub usuwanie części emisji gazów cieplarnianych poprzez działania kompensacyjne. Offsetting powinien być stosowany dopiero po implementacji wszelkich możliwych działań ekologicznych, które zmniejszą negatywny wpływ produkcji na środowisko. Kompensacja emisji zachodzi w wyniku różnych inicjatyw, które redukują emisję gazów cieplarnianych lub zwiększają sekwestrację dwutlenku węgla. Za pośrednictwem certyfikowanych firm można zainwestować ekwiwalent finansowy śladu węglowego w realizację projektów, które mają na celu ochronę przyrody, ludzi i klimatu. Mogą to być następujące działania: zapewnienie dostępu do edukacji, poprawa możliwości zatrudnienia w danej społeczności, rozwój energii odnawialnej czy zapobieganie wylesianiu.

Przykłady działań:

- » Przynajmniej postaraj się ograniczyć emisję gazów cieplarnianych w trakcie produkcji filmowej.
- » Jeśli możesz wybierz niskoemisyjne usługi i środki transportu. Zużycie energii i transport są jednymi z głównych przyczyn emisji CO₂ (zob. [ZARZĄDZANIE ENERGIĄ](#) oraz [PODRÓŻE I TRANSPORT](#))
- » W Polsce od roku 2006 działa [Social Carbon Offset \(SCO\)](#), innowacyjny model offsetowania emisji gazów cieplarnianych, poprzez inwestycje w zieloną energię.

» Na Słowacji jest kilka organizacji, które pomogą zoffsetować ślad węglowy produkcji:

- [Lesochranárske zoskupenie](#)
- [My Sme Les - Občianska Iniciatíva](#)
- [Združenie Slatinka](#)
- [Klimatická koalícia](#)

ZCASE STUDY

Natural Capital Partners

Niemiecka firma Natural Capital Partners oferuje linię usług związanych z ochroną środowiska oraz redukowaniem śladu węglowego. Aby produkcja filmowa była neutralna klimatycznie Natural Capital Partners wspólnie z producentami zbiera i analizuje dane dotyczące poszczególnych etapów produkcji i określa emisję dwutlenku węgla danego projektu. Następnie proponuje producentom kompensację poprzez projekty offsetowe. Pomagają one przeciwdziałać emisji gazów cieplarnianych (GHG), jednocześnie poprawiając byt ludzi na całym świecie. Kompensacja emisji dwutlenku węgla jest uważana za kluczową dla osiągnięcia celów wyznaczonych przez Porozumienie Paryskie w sprawie zmian klimatu.

Natural Capital Partners realizuje ponad 350 projektów w ponad 40 krajach i na 5 kontynentach. W wyszukiwarce na stronie internetowej użytkownik ma możliwość przefiltrowania projektów pod kątem lokalizacji, rodzaju działania lub zrównoważonego celu. Ekwiwalent śladu węglowego można zainwestować w projekty związane z gospodarką leśną, poprawą warunków życia oraz przygotowania żywienia w krajach rozwijających się, energią odnawialną czy czystą wodą.

KALKULATORY ŚLADU WĘGLOWEGO

Monitorowanie i raportowanie działań środowiskowych podjętych w toku produkcji jest istotnym procesem. Pomaga ocenić końcowe efekty, przechowywać konkretne dane oraz wykorzystywać je w przyszłości.

Pożądanym rozwiązaniem jest wykorzystanie kalkulatorów śladu węglowego, pozwalających ocenić ślad środowiskowy produkcji i zidentyfikować główne źródła emisji CO₂. Są one powszechnie stosowane na całym świecie. Na chwilę obecną nie ma kalkulatora śladu węglowego dla polskiego przemysłu audiowizualnego. Śmiało można jednak używać narzędzi z zagranicy, choć należy mieć na względzie rozbieżności w parametryzacji oraz kwestiach kulturowych. W samej Europie funkcjonuje kilka różnego typu kalkulatorów, co ważne, w większości darmowych. Wśród nich:

CARBONCLAP

czyli kalkulator stworzony przez Ecoprod. Zawiera 6 zakładek, obejmujących różne dane, które po wypełnieniu są przeliczane na wygenerowane tony ekwiwalentu węgla (tCO₂). Narzędzie jest bezpłatne, wyłącznie w języku francuskim.

E-MISSION

to narzędzie opracowane przez Flandryjski Fundusz Audiowizualny. Kalkulator można pobrać bezpłatnie, a następnie wypełnić w programie Excel. Dostępny w języku holenderskim, francuskim i angielskim.

PROMALAGA

to kalkulator w języku hiszpańskim, skierowany głównie do hiszpańskojęzycznych producentów. Wzór do pobrania bezpłatnie online. Ślad węglowy wylicza się na podstawie dwóch arkuszy Excela: jako pierwszy dokument dokument - Minimalny ślad węglowy/Huella minima, a po zakończonej produkcji - Kompletny ślad węglowy/Huella completa.

PEAR

to amerykański kalkulator emisji dwutlenku węgla opracowany przez Green Production Guide. Arkusz kalkulacyjny można pobrać bezpłatnie ze strony organizacji i wypełnić w Excelu. Narzędzie jest skierowane głównie do dużych produkcji, powstających przy udziale wytwórni filmowych.

ALBERT

czyli inicjatywa powstała z ramienia BBC, pierwotnie opracowała kalkulator dla seriali telewizyjnych. Z czasem został on uaktualniony dla wszystkich rodzajów produkcji. Narzędzie można znaleźć w Internecie, obliczenia generowane są dwukrotnie, przy planowaniu produkcji oraz po jej zakończeniu.

Prowadzone są intensywne prace w zakresie wdrożenia europejskiego narzędzia - EURECA. To uniwersalny kalkulator internetowy, który będzie mierzył ślad węglowy produkcji, z wykorzystaniem naukowych współczynników przeliczeniowych dla CO₂. Ustandaryzowany proces analizy ułatwi realizowanie międzynarodowych ekoprodukcji oraz zagwarantuje monitoring, umożliwiając konsolidację wyników na poziomie regionalnym.

23.

PODSUMOWANIE

Przemysł audiowizualny potrafi szybko adaptować się do nowych warunków takich jak zmiany technologiczne, alternatywne modele pracy czy wreszcie zmiany wywołane pandemią COVID-19. Realizacja zrównoważonych działań będzie z pewnością wymagała uwagi, czasu i zaangażowania. Nagroda za podejmowany wysiłek to lepsze zarządzanie procesem produkcji, mniejsze zużycie zasobów, a co za tym idzie podnoszenie efektywności i obniżanie kosztów produkcji. Efektem nadrzędnym będzie przede wszystkim dbanie o dobro wspólne jakim jest środowisko naturalne, w którym żyjemy na co dzień bez względu na to czy pracujemy w branży audiowizualnej czy nie.

Jesteśmy na początku drogi, poszukujemy rozwiązań, testujemy nowe modele i narzędzia pozwalające na analizę danych wyjściowych i tych zebranych w toku realizacji, zarządzania procesem produkcji, ograniczania zużycia zasobów, używania właściwych materiałów i narzędzi informatycznych usprawniających komunikację, motywowania do zmian postaw czy wreszcie monitorowania i raportowania.

Pamiętajmy jednak, że nauka wiąże się z czasem, który powinniśmy sobie dać. Bowiem bez badań, szkoleń, analiz efektywności wdrażanych rozwiązań nie będziemy mogli realnie określić postępów i wpływu naszych działań na środowisko.

Polska i słowacka branża filmowa coraz mocniej otwierają się na koprodukcję międzynarodową i współpracę z platformami VOD dlatego nie mogą one pozostawać w tyle. Nienadążanie za zmianami może obniżyć konkurencyjność producentów i ekip filmowych, a co za tym idzie ograniczać możliwości pozyskiwania środków finansowych, a także kolejnych inwestorów czy partnerów.

Przewodnik jest zbiorem rozwiązań stosowanych w różnych europejskich krajach oraz przykładów dobrych praktyk rynkowych, zebranych po to, aby pomóc zrozumieć czym jest zielona produkcja audiowizualna.

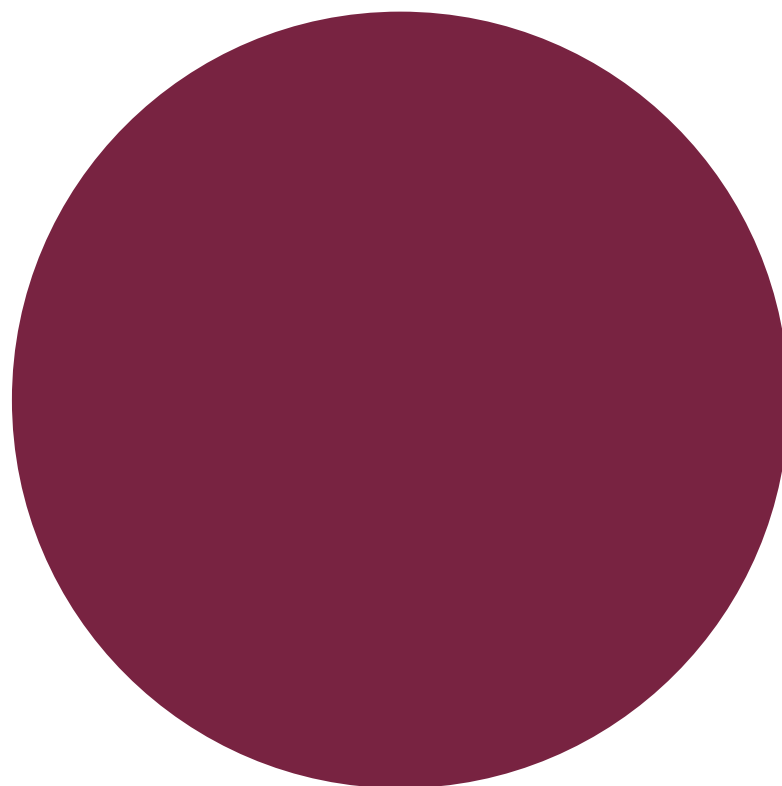
„Cmy”, fot. Łukasz Bąk, Źródło: Centrala Distribution

CHECK LISTA

Proponowane check listy są zestawem czynności i działań jakie możesz podjąć chcąc przeprowadzić swój projekt przez zrównoważony proces produkcji. Uwzględniono w nich najważniejsze rekomendacje z przewodnika oraz dokumentów stosowanych w innych krajach europejskich, a także propozycje, które wg. nas są istotne w procesie planowania i zarządzania produkcją. Zdajemy sobie jednak sprawę, że projekty mogą znacząco się różnić pod względem wielkości budżetu, gatunku oraz skali planowanych działań. Dlatego dostosuj je do swoich potrzeb.

Poszczególne check listy w wersji edytowalnej. Dostępne są pod poniższym linkiem: <https://greenfilmtourism.eu/green/>

KLIKNIJ

CERTYFIKATY

CERTYFIKATY WIELOPRODUKTOWE:

EU Ecolabel ma na celu promowanie produktów, które są mniej szkodliwe dla środowiska niż inne produkty z tej samej grupy. Ma zapewniać dokładne, oparte na badaniach naukowych informacje o produktach. Ubiegać się o niego mogą podmioty praktycznie z każdej branży.

Der Blauer Engel jest najstarszym na świecie certyfikatem środowiskowym, skupionym zwłaszcza na procesie przetwarzania surowców oraz produkcji towarów pod kątem ich wpływu na środowisko. Certyfikat ten przyznawany jest w niemalże 100 kategoriach produktów.

CERTYFIKATY ZARZĄDZANIA:

System zarządzania środowiskowego **ISO 14001:2015** to certyfikat przyznawany organizacjom, które przestrzegają międzynarodowych standardów zmniejszenia negatywnego wpływu działalności na środowisko. Certyfikat jest świadectwem jakości na rzecz klimatu. Może zostać przyznany dowolnej działalności, niezależnie od jej rozmiaru i branży.

EMAS to unijna certyfikacja środowiskowa. Jest adresowana do wszystkich rodzajów organizacji zainteresowanych wdrażaniem kompleksowych rozwiązań w obszarze ochrony środowiska. Umożliwia tworzenie w firmie kultury zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego zarządzania dostępnymi zasobami i energią.

British Standard BS 8901 międzynarodowa norma określająca zarządzanie eventami w sposób zrównoważony. Standard ten dotyczy klientów, organizatorów oraz wszelkich poddostawców usług związanych z organizacją wydarzeń.

ISO 20121:2012 to standard mający na celu pomóc organizatorom zaplanować i zrealizować wydarzenia zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Stanowi podstawę do identyfikowania potencjalnie negatywnych skutków społecznych, ekonomicznych i środowiskowych realizowanych przedsięwzięć.

CERTYFIKATY PRODUKTÓW BIUROWYCH ORAZ DREWNIANYCH:

Certyfikacja FSC jest dobrowolnym standardem ukierunkowanym na wspieranie odpowiedzialnej gospodarki leśnej. Wszystkie produkty posiadające certyfikat zostały poddane weryfikacji na całej długości łańcucha dostaw – od pochodzenia do końcowego przeznaczenia.

PEFC jest największą na świecie organizacją zajmującą się certyfikacją leśnictwa. Główne wymaganie dotyczy zabezpieczenia obszarów leśnych istotnych z ekologicznego punktu widzenia.

Nordic Swan to oznakowanie ekologiczne dla produktów pochodzących z krajów skandynawskich. Pochodzenie drewna do produkcji papieru musi być udokumentowane, w procesie produkcji nie mogą być stosowane szkodliwe związki chemiczne, a zużycie energii i emisji CO2 musi być ograniczone.

Green Range odnosi się do zrównoważonych rozwiązań papierniczych. Produkty pochodzą z drewna certyfikowanego FSC lub PEFC, produkowanych z makułatury lub wytwarzanych bezchlorowo (TCF).

CERTYFIKATY PRODUKTÓW BUDOWLANYCH:

EKO-ITB - znak ekologiczny przeznaczony dla produktów budowlanych. Certyfikat otrzymują wyroby budowlane o względnie mniejszej szkodliwości dla środowiska podczas całego cyklu życia produktu.

CERTYFIKATY OBIEKTÓW HOTELOWYCH I ZAKWATEROWANIA:

ECEAT jest siecią ekologicznych gospodarstw agroturystycznych, która stawia przede wszystkim na jakość oferowanych usług, działania na rzecz ochrony środowiska, a także rozwój i promocję odpowiedzialnej turystyki. W Polsce programem objętych jest kilkadziesiąt gospodarstw agroturystycznych.

Certyfikat Green Globe obejmuje międzynarodowe sieci hotelarskie oraz centra konferencyjne. Obiekty weryfikowane są na podstawie ponad 300 kryteriów z zakresu zrównoważonego rozwoju, efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi, działań na rzecz ochrony środowiska, wspierania społeczności i promocji lokalnej kultury.

Green Key jest międzynarodową etykietą przyznaną hotelom w ponad 45 krajach na całym świecie. Kryteria organizacji obejmują zagadnienia z zakresu turystyki zrównoważonej (w pełnym wymiarze).

CERTYFIKACJA ŻYWNOSCI:

Euroliść certyfikat przyznawany przez Komisję Europejską dla produktów ekologicznych. Umieszczany obowiązkowo na wszystkich produktach eko wyprodukowanych w jednym z państw członkowskich.

Fairtrade to jeden z systemów certyfikacji Sprawiedliwego Handlu, który poprawia sytuację producentów rolnych w krajach Ameryki Łacińskiej, Afryki, Azji i Oceanii. Organizacja działa na rzecz wyższych cen skupu, godziwych warunków pracy i sprawiedliwych warunków handlowych.

Rainforest Alliance Certified to znak ekologiczny promujący żywność uprawianą w sposób przyjazny dla środowiska. Konsument kupując produkt z tym symbolem ma pewność, że powstał on w sposób nieszkodliwy dla lokalnego ekosystemu tzn. w procesie produkcyjnym nie zniszczono lasów, nie zanieczyszczono wód, a osoby zatrudnione do jego produkcji otrzymały godziwe wynagrodzenie.

UTZ jest programem certyfikacji dla zrównoważonej produkcji produktów obejmujących kawę, herbatę, kakao i orzechy laskowe. Standard UTZ odnosi się do zrównoważonych łańcuchów dostaw, które spełniają rosnące wymagania i oczekiwania rolników, przemysłu spożywczego i konsumentów.

Chroniona Nazwa Pochodzenia może być przyznana produktowi, którego jakość lub cechy charakterystyczne są związane ze szczególnym otoczeniem geograficznym i czynnikami naturalnymi. Cały proces technologiczny, czyli produkcja i przetwarzanie ma miejsce na określonym terenie, a wszystkie surowce pochodzą z tego właśnie obszaru.

Chronione Oznaczenie Geograficzne oznacza nazwę regionu używaną do opisu produktu rolnego lub artykułu spożywczego. Produkt ten posiada szczególną specyficzną jakość, markę lub inne cechy przypisywane danemu pochodzeniu geograficznemu.

Gwarantowana Tradycyjna Specjalność to produkt, którego skład, sposób produkcji lub przetwarzania odpowiada tradycyjnej praktyce. Produkty certyfikowane muszą być w obiegu przez okres umożliwiający przekaz z pokolenia na pokolenie, który zgodnie z ustaleniami powinien wynosić min. 30 lat.

Ekoland polski znak ekologiczny dla żywności. Gospodarstwa, które ubiegają się o przyznanie oznaczenia muszą spełnić szereg kryteriów, m in.: użytkować działki w sposób służący zachowaniu bioróżnorodności, nie stosować wypalania traw, a także chronić glebę i wodę.

Bio-Siegel jest najpowszechniej wykorzystywanym symbolem do oznakowania żywności ekologicznej. Podstawowe wytyczne dla Bio-Siegel: co najmniej 95% surowców pochodzi z upraw ekologicznych, zakaz stosowania syntetycznych pestycydów i nawozów sztucznych oraz GMO.

MSC czyli symbol, którym są oznaczane produkty certyfikowane z obszaru rybołówstwa. Gwarantuje on, że ryba pochodzi ze zrównoważonych połowów, spełniających surowe normy środowiskowe ustalone.

ASC to niezależna organizacja założona w 2010 roku przez WWF i IDH w celu zapewnienia programu certyfikacji i etykietowania dla branży akwakultury. Jej misją jest przekształcanie akwakultury w kierunku zrównoważenia środowiskowego i odpowiedzialności społecznej.

CERTYFIKACJA OPAKWAŃ:

Opakowania biodegradowalne to znak ekologiczny przeznaczony dla opakowań, które rozkładają się podczas kompostowania i nie uwalniają szkodliwych substancji. Ekoznak oznacza, że produkt może być kompostowany wraz z odpadami organicznymi.

Opakowanie nadające się do recyklingu, czyli mogące być ponownie przetworzone, wyprodukowane z odzyskanych surowców. Wewnątrz pętli składającej się ze strzałek znajduje się liczba, która informuje jaki materiał został zużyty do produkcji danego opakowania.

Zielony punkt to jedno z najbardziej powszechnych oznaczeń ekologicznych, które informuje konsumenta, że za opakowanie została już wniesiona opłata recyklingowa, kierowana do krajowej organizacji odzysku opakowań.

Możliwość ponownego wykorzystania, czyli znak na opakowaniach nadających się do wielokrotnego użytku. Oznacza, że produkt nie staje się odpadem i można go ponownie użyć do tego samego celu co najmniej dwukrotnie.

CERTYFIKATY ENERGETYCZNE:

ENERGY STAR to symbol wydajności energetycznej, którego celem jest ochrona środowiska i oszczędność finansowa poprzez energooszczędne produkty i praktyki. Symbol ten oznacza, że produkty spełniają surowe wytyczne w zakresie wydajności energetycznej.

Carbon Reduction Label to certyfikat gwarantujący, że przy produkcji danego produktu szczególnie zadbało o redukcję emisji dwutlenku węgla.

Oznaczenie CE umieszczone na wyrobie jest deklaracją producenta, że oznakowany wyrób spełnia wymagania UE związane z bezpieczeństwem użytkownika, ochroną zdrowia i środowiska.

Etykieta energetyczna UE jest oznakowaniem unijnym. W 2021 roku nastąpił powrót do pierwotnej skali „od A do G” dla produktów. Dzięki takiej etykiecie konsumenci otrzymali prostsze i spójne informacje, które ułatwiają rozpoznanie najbardziej efektywnych energetycznie produktów.

TCO Certified jest certyfikatem zrównoważonego rozwoju dla produktów IT. Obejmuje on kompleksowy system aktualnych kryteriów, niezależną weryfikację oraz ustrukturyzowany system ciągłego doskonalenia w celu wprowadzenia rzeczywistych i trwałych zmian.

CERTYFIKATY KOSMETYCZNE:

Certyfikat ECOCERT obejmuje kosmetyki w dwóch kategoriach produktów: „kosmetyk ekologiczny” oraz „kosmetyk ekologiczny i organiczny”. Dla obydwu minimalny udział surowców naturalnych i pochodzenia naturalnego wynosi 95 proc.

Certyfikat COSMEBIO wymagane jest, aby 95% wszystkich składników pochodzenia rolniczego, było ekologiczne, przy czym 10% całkowitej masy produktu także musi być ekologiczna. Certyfikuje tylko francuskich producentów.

Certyfikat SOIL ASSOCIATION dotyczy jedynie kosmetyków organicznych, które muszą zawierać minimum 95% surowców organicznych. Innym rodzajem certyfikowanego kosmetyku jest produkt z udziałem surowców organicznych. W takim przypadku jest on oznaczony logiem oraz napisem: „wyprodukowany z xx% składników organicznych”, przy czym ilość tych komponentów nie może być niższa niż 70%.

Certyfikat BDIH etykieta BDIH widoczna na opakowaniu produktu jest gwarancją kontrolowanego czysto biologicznego produktu kosmetycznego, który jest przyjazny zarówno dla skóry jak i dla środowiska naturalnego.

Certyfikat NaTrue to międzynarodowa jednostka certyfikująca zraszająca firmy zajmujące się produkcją kosmetyków naturalnych. NaTrue jest gwarancją wsparcia idei ekokosmetyków poprzez współpracę z międzynarodowymi partnerami, lobbując, naukowy know-how, doświadczenia i ekspertyzy.

Certyfikat ICEA otrzymuje produkt w którego skład wchodzi wyłącznie substancje dozwolone, wytwarzany bez dodatku substancji lub materiałów pochodzących z organizmów modyfikowanych genetycznie (GMO) oraz nie jest testowany na zwierzętach.

Certyfikat Vegan Society produkty posiadające ten znak są odpowiednie dla wegan i wegetarian. Certyfikat daje gwarancję, że produkty nie zawierają składników zwierzęcych i są wolne od składników roślinnych pochodzących z genetycznie modyfikowanych upraw (GMO).

CERTYFIKATY TKANIN:

Certyfikat GOTS dzieli się na dwie kategorie: „ORGANIC” - co najmniej 95% certyfikowanych włókien ekologicznych oraz MADE WITH (X%) ORGANIC” - co najmniej 70% certyfikowanych włókien ekologicznych. Certyfikacją mogą być objęte następujące rodzaje produktów: włókna, dzianiny, tkaniny, tekstylia domowe, ubrania. Znakiem GOTS nie oznacza się wyrobów skórzanych.

OEKO-TEX® Standard 100 - znak bezpieczeństwa wyrobów włókienniczych. Produkty, którym go przyznano, są wolne od substancji szkodliwych w stężeniach mających negatywny wpływ na stan zdrowia człowieka. Ponadto niektóre certyfikaty z tej grupy potwierdzają także wpływ na warunki społeczne i środowiskowe w zakładach produkcyjnych.

Certyfikat RCS weryfikuje zawartość włókien z recyklingu w produkcie końcowym. Certyfikat przyznawany jest po spełnieniu dwóch warunków: produkt musi zawierać co najmniej 5% włókien pochodzących z recyklingu, a podczas jego produkcji muszą być przestrzegane wymogi RCS.

Certyfikat GRS określa wymagania względem włókien pochodzących z recyklingu. Aby finalny produkt został objęty certyfikatem, na każdym etapie przetwarzania i pozyskiwania surowca muszą być przestrzegane wymogi GRS. Materiały z recyklingu muszą pochodzić z zaufanych źródeł. Certyfikacji poddaje się tekstylia oraz papier.

Better Cotton Initiative jest inicjatywą wspierającą produkcję surowej bawełny. Ma na celu poprawę warunków upraw tego surowca, z punktu widzenia pracowników plantacji, środowiska i regionu, w którym znajdują się jej uprawy. Program BCI skupia się przede wszystkim na działaniach edukacyjnych dla rolników, nie oferuje certyfikowania produkcji.

Przewodnik powstał w ramach projektu "GreenFilm Tourism"

Partnerzy merytoryczni opracowania:

Partnerzy projektu:

Projekt GreenFilm Tourism jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Polska-Słowacja 2014-2020.